

IV. Sądownictwo

A. Przegląd Orzecznictwa

Orzecznictwo karne Sądu Najwyższego (b. zabór rosyjski)

Kodeks karny.

Art. 37. Wedle rozporządzenia Min. Robót Publ. z d. 21 kwietnia 1923 r., wyłącznie dotyczącego budowli mieszkalnych, wznoszenie budowli drewnianych w dzielnicach, przeznaczonych na budowle ogniotrwałe, jest dozwolone, lecz pod warunkiem otrzymania zezwolenia i zabezpieczenia takich budowli ogniomurami, pokryciem ogniotrwałem i t. p., i to wyłącznie w miastach, w których stosowanie tego przepisu przyjęte będzie odpowiednimi uchwałami rad miejskich (§§ 9 i 11).

Wszystkie te warunki w niniejszym wypadku nie nastąpiły, wobec czego Sąd, powziąwszy wniosek, że oskarżony wbrew przepisom budowlanym i bez zezwolenia wznosił budkę, zagrażającą bezpieczeństwu publicznemu, miał słuszną zasadę, w myśl art. 37 K. K., nakazać jej zniesienie (O. z d. 13. 11. 1926. II. K. 1102/26).

Art. 39. Jak Sąd Najwyższy już wyjaśnił (Zb. Orz. S. N. II K. 1920 Nr. 113, 1923 Nr. 247), Kodeks Karny 1903 r. uznaje za niepoczytalną jednostkę, która w czasie popełnienia przestępstwa nie mogła zrozumieć istoty i znaczenia dokonywanego czynu lub kierować swemi czynami z powodu chorobliwego rozstroju psychicznego, utraty świadomości lub niedorozwoju umysłowego, wynikłego wskutek wady fizycznej lub choroby. Przeto osoba, która utraciła przytomność do tego stopnia, iż nie mogła rozumieć istoty i znaczenia dokonywanego czynu lub kierować swemi czynami, nie może odpowiadać za swój czyn bez względu na to, czy stan nieprzytomności został wywołany chorobą, czy środkami sztucznymi, jak naprz. alkoholem. Może więc stan opilstwa wyłączać poczatalność, a nie

wyłącza wtedy, jeśli utrata przytomności wskutek nadużycia alkoholu była tylko częściowa i nie pozbawiła sprawcy czynu całkowitej możliwości kierowania swemi czynami, jak naprz. w wypadkach, gdy sprawca czynu upił się właściwie w celu wykonania zamierzonego po trzeźwemu przestępstwa. Przeto Sąd, pozostawiwszy bez rozważenia, czy stan opilstwa oskarżonego był taki, iż wyłączał możliwość rozumienia przez oskarżonego istoty i znaczenia wykonywanych czynów, oraz możliwości kierowania swemi czynami, a odrzuciwszy niepoczytalność oskarżonego jedynie z racji, jakoby stan opilstwa wogóle wyłączał stosowanie art. 39 K. K., dopuścił się obrazy art. 766 U. P. K., oraz błędnej wykładni art. 39 K. K. (O. z d. 1. 12. 1926. II K. 1527/26).

Art. 256. Jak wynika z treści art. 256 K. K., przewiduje on dwa odrębne i niezależne działania przestępne: trzebież gruntu leśnego i przekształcenie tegoż gruntu na inny rodzaj użytku, przyczem w obydwu wypadkach wymaga, żeby rzeczony działania były zabronione przez ustawę lub rozporządzenie obowiązujące. Powyższe przestępstwa są samoistne i wyrąb lasu nie stanowi cechy, niezbędnej dla zastosowania art. 256 K. K., co stwierdza ostatni jego ustęp w cz. III, nakazujący wymierzanie z niego kary niezależnie od kary, przepisanej w art. 255 K. K. za samo cięcie lasu. To wyznaczenie odrębnych kar za wyrąb lasu rosnącego oraz za trzebież gruntu leśnego lub zamianę go na inny użytek dowodzi, iż prawodawca rozróżniał te działania, jako odrębne przestępstwa. Wyrażenie: „przekształcenie lasu na inny rodzaj użytku” należy rozumieć jako zajęcie pewnej przestrzeni leśnej na krótszy lub dłuższy przeciąg czasu dla celów, nie mających nic wspólnego z kulturą leśną i wogóle lasem, bez względu na sposób, w jaki zamiana ta została uskuteczniona. Postanowienia jednak art. 255—258 K. K. należy uważać za ramowe, które stają się karalnymi dopiero w tych wypadkach, kiedy nastąpiło pogwałcenie przepisów o ochronie lasów, zawartych w rosyjskiej ustawie leśnej (cz. I t. VIII. Zb. pr. ros. wyd. 1905 r.), która, jako dotychczas nieuchylona, zachowuje moc obowiązującą. Jak wynika z treści rzeczonych przepisów (art. 710 i następne ust. leśn.), mają one za zadanie nie tylko ochronę drzew, rosnących w lasach, od niszczycielskich i szkodliwych z punktu widzenia interesów ogólnopństwowych wyrębów, lecz również zapobieganie zmniejszaniu się powierzchni, zajętej pod lasy, przez samowolną ich zamianę na pola orne lub wogóle na inny rodzaj użytków. Powyższą tezę potwierdzają przepisy o ochro-

nie lasów, które, zakazując dewastacyjnych wyrębów lasu rosnącego, jak również cięć, niezgodnych z planem gospodarczym, zatwierdzonym przez komisję ochrony lasów (art. 722 i 723 ust. leśnej), jednocześnie zabraniają dowolnej zamiany na inny rodzaj użytków gruntów leśnych z drzewostanem lub bez niego, porośniętych lub nieporośniętych krzakami i korzeniami (art. 720 i 721 ust. leśn.), na winnych zaś przekroczenia tego przepisu nakładają obowiązek sztucznego zalesienia wytrzebionego gruntu lub zalecają uskutecznienia tego na ich koszt (art. 725 ust. leśn.). W myśl art. 720 i 721 ust. leśn., w lasach, nie uznanych za ochronne, przekształcenie gruntu leśnego na inny rodzaj użytku może nastąpić jedynie po otrzymaniu pozwolenia od komisji ochrony lasów, w razie zaś dokonania tego działania samowolnie, sprawca ulega odpowiedzialności z art. 256 K. K. Wobec tego przy rozpoznawaniu spraw, dotyczących przestępstwa, przewidzianego w powyższym artykule, sąd wyrokujący jest obowiązany, w myśl art. 12 U. P. K., ustalić, czy oskarżony zamienił na inny użytek grunt, należący do obszaru leśnego i czy uczynił to z zezwolenia właściwej władzy.

W sprawie niniejszej Sąd zupełnie nie rozważał tych zagadnień, natomiast uniewinnił oskarżonego, wychodząc z zupełnie błędnego założenia, że nie może on odpowiadać za wyręb lasu, którego się nie dopuścił. Założenie to uznać należy za błędne, albowiem: po pierwsze, przeciwko oskarżonemu została wytoczona sprawa nie o wyręb lasu, lecz o zamianę gruntu leśnego na inny użytek, po drugie, niedozwolony wyręb lasu nie może sprawić, żeby teren, na którym został dokonany, mógł być uznany za wyłączony z obszaru leśnego, gdyż art. 725 ust. leśnej stanowczo nakazuje zalesienie właśnie takich powierzchni, po trzecie, żaden czyn nielegalny nie może nadawać prawa samemu sprawcy lub jego następcy korzystania z owoców bezprawia (O. z dn. 21. 12. 1926. II K. 1026/26).

Art. 530. Do ustalenia obrazy osobistej nie jest rzeczą konieczną, aby była stwierdzona chęć czyli zamiar, oraz świadomość znieważenia. Dawniejsze ustawodawstwo i teorie prawa karnego kładły „animus injurandi”, jako niezbędny warunek wyrządzenia obrazy osobistej, obecnie wystarcza, jeżeli sprawca ma świadomość, iż dany wyraz lub gest mają charakter obrażający w oczach środowiska pokrzywdzonego. Oczywiście, stwierdzenie zamiaru znieważenia i zarazem świadomości oskarżonego a fortiori ustala jego winę (O. z dn. 16. 11. 1926. II K. 1158/26).

Art. 531 i 540. Art. 540 K. K. wyłącza z ogólnego przepisu o zniesławieniu (art. 531 K. K.) szczególny jego rodzaj, polegający na podkopaniu zaufania do działalności przemysłowej lub handlowej jednostki lub instytucji, albo do zdolności zawodowej jednostki. Skoro sąd w sprawie niniejszej ustalił, iż oskarżony pomawiał oskarżyciela o „szantażowanie”, to zasadnie zastosował do tak ustalonego czynu nie art. 540, lecz art. 531 K. K., albowiem zarzut „szantażowania” nie jest zarzutem szczególnym, podrywającym zaufanie do działalności przemysłowej lub handlowej, albo do zdolności zawodowej pokrzywdzonego, jeno zarzutem, hańbiącym wogóle każdego, komu go postawiono (O. z dn. 25. 11. 1926. II K. 1450/26).

Art. 581. Chęć zysku nie jest koniecznym czynnikiem dla bytu przestępstwa z art. 581 K. K., gdyż dostateczną cechą kradzieży stanowi chęć uzyskania mienia cudzego, choćby nie miało ono wartości ekonomicznej, wyzucie pokrzywdzonego z jego rzeczy w celu przywłaszczenia (O. z dn. 4. 11. 1926. II K. 1353/26).

Art. 591. Sąd ustalił, iż sprzedane w sklepie oskarżonego buciki miały tekturowe podeszwy. Istotę przestępstwa, zagrożonego z art. 591 K. K., stanowi, między innymi, zabranie pieniędzy kupującemu przez wprowadzenie go w błąd co do jakości towaru, niezależnie od sumy zabranych pieniędzy. Wina umyślna oskarżonego, będącego z zawodu handlarzem obuwia, wynika z samego faktu sprzedaży bucików, zrobionych z niewłaściwego materiału, bez uprzedzenia nabywcy, iż sprzedawca za jakość towaru nie odpowiada. Zatem sprzedaż bucików z tekturowymi podeszwami, bez uprzedzenia o tej okoliczności ze strony sprzedawcy, zwłaszcza o ile ten ostatni jest z zawodu handlarzem obuwia, zawiera wszelkie cechy przestępstwa, przewidzianego w art. 591 K. K. (O. z dn. 12. 11. 1926. II K. 1354/26).

Dekret o miarach (Dz. Pr. 1919 r. Nr. 15, poz. 211).

Art. 14. Sąd Najwyższy już wyjaśnił (Zb. Orz. S. N. II K. 1924 r. Nr. 109), że w myśl art. 14 Dekretu o miarach (Dz. Pr. 1919 r., poz. 211), narzędzia miernicze, nie odpowiadające wymaganiom rzeczonoego przepisu, są wyjęte z obrotu i w wypadku ich wykrycia muszą, z mocy art. 36 K. K., ulec konfiskacie, bez względu na to, czy były użyte dla spełnienia czynu karalnego. Przeto Sąd, ustalwszy, iż „wagi były nie do użytku w obrocie publicznym, a odważniki nielegalne”, miał obowiązek je skonfiskować, nie bacząc na uniewinnienie oskarżo-

nego, nie uczyniwszy zaś tego, dopuścił się obrazy art. 36 i 38 K. K., oraz art. 14 Dekretu o miarach (O. z dn. 14. 12. 1926. II K. 1838/26).

Ustawa z dnia 23 maja 1924 r. o powszechnym obowiązku służby wojskowej (Dz. Ust. 1924 r. Nr. 61, poz. 609).

Art. 89. Wojskowy Sąd Okręgowy uznał, iż oskarżony, zbiegłszy zagranicę w 1919 roku przed ustaleniem przez P. K. U. terminu zgłoszenia się do wcielenia do wojska i przebywając tamże do roku 1925, dopuścił się czynu, przewidzianego w art. 89 ust. z dn. 23 maja 1924 r. o powszechnym obowiązku służby wojskowej, śledztwo, wszczęte przez władze wojskowe, umorzył i sprawę odstąpił Sądowi Okręgowemu.

Z pisma P. K. U. oraz akt Wojskowego Sądu Okręgowego widać, że oskarżony 24 października 1919 r. stawał na Komisji przeglądowej i otrzymał kategorię „A zdatny”, oraz naskutek ogłoszenia powinien był zgłosić się do szeregów w lutym 1920 r. Na mocy § 653 Rozporządzenia wykonawczego Ministra Spraw Wojskowych do ustawy o powsz. obow. służby wojsk., ustalenie stosunku oskarżonego do powszechnego obowiązku służby wojskowej powinno być rozważane na podstawie przepisów tymczasowej ustawy o powszechnym obowiązku służby wojskowej z 27 października 1918 r. (Dz. Pr. Nr. 13, poz. 28). W myśl art. 57 tej ostatniej ustawy, oraz wyjaśnienia Sądu Najwyższego (Zb. Orz. S. N. II K. 1922 r. Nr. 341), momentem powstania dla oskarżonego rzeczywistego stosunku służbowego było ogłoszenie komisji przeglądowej z dnia 24 października 1919 r. o zaciągnięciu go do służby wojskowej. Również w myśl obecnie obowiązujących przepisów, a mianowicie art. 35, 67 i 115 ust. z dnia 23 maja 1924 r., poz. 609, oraz §§ 76, 77, 87, 94, 264, 268 i in. przepisów wykonawczych do tej ustawy, stosunek do wojska uznaje się za nawiązany z chwilą doręczenia poborowemu dokumentów poborowych, poborowy zaś do tejże chwili uważany jest za osobę stanu urlopowanych, podlegającą sądownictwu wojskowemu w wypadkach ustawą przewidzianych (§ 6 wojsk. kod. karn.). Art. 89 ust. o powsz. obow. służby wojsk., poz. 609, przewiduje niestawiennictwo osób, obowiązanych służbą wojskową, do poboru i nie ma zastosowania do wojskowych, uchylających się od obowiązku służby wojskowej. Wobec tego oraz na mocy art. 3 i 5 Rozp. Rady Min. z dn. 10 maja 1920 r. (Dz. Ust. 1920 r. Nr. 59, poz. 368), uznać należy, iż oskarżony nie ulega sądom jurysdykcji cywilnej (O. kompletu całej Izby II z d. I. 12. 1926. II K. 2107/26).

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 14 listopada 1924 r. o prawie czekowym (Dz. Ust. 1924 r. Nr. 100 poz. 927).

Ani rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 14 listopada 1924 roku o prawie czekowym, ani orzecznictwo nie wyrażają stanowczego poglądu, iż czek postdatowany jest przez to nieważny, komentator zaś prawa czekowego prof. Góski, zaznacza, iż „prawo polskie nie zawiera żadnego wyraźnego postanowienia, któreby nakazywało sędziemu uznać takie czeki za nieważne, sądy zagraniczne zaś takich orzeczeń nie wydają” (A. Górski: „Prawo wekslowe i czekowe”. Warszawa 1925 r., str. 328); praktyka zaś obrotu czekowego dopuszcza wypadki wystawiania czeków postdatowanych w celu przedłużenia ich obiegu i, zdaniem tegoż prof. Góskiego, sędzia polski mógłby uznać taki czek za nieważny po rozważeniu, czy w danym wypadku strona chciała istotnie przepisy prawne obejść. (O. z d. 29. 11. 1926 II K. 1833/26).

Ustawa z d. 6 lipca 1923 r. w przedmiocie amnestii (Dz. Ust. 1923 r. Nr. 71, poz. 555) w związku z art. 412 K. K.

Wielożeństwo stanowi pogwałcenie ustalonej przez państwo zasady jednożeństwa, nie tylko więc wstąpienie w związek małżeński przy istnieniu już takiego związku, lecz i trwanie w podwójnym związku będzie przestępstwem, wytwarza bowiem stan przestępny, który trwa dopóty, dopóki jeden z tych związków nie będzie unieważniony lub rozwiązany.

Oskarżony zawarł powtórny związek małżeński przy istnieniu pierwszego w d. 7 lutego 1921 r., sąd zaś nie ustalił, by do dnia 30 marca 1923 r. jeden z tych związków był rozwiązany, nie miał więc podstawy prawnej do zastosowania amnestji z dnia 6 lipca 1923 r. (O. z d. 16. 11. 1926. II K. 1209/26).

Ustawa postępowania karnego.

Art. 45. Ponieważ w ustawie postępowania karnego niema żadnego przepisu, zawierającego wskazówki w przedmiocie podań i skarg, wnoszonych do sądu przez niepiśmiennych, przeto, w myśl art. 12 U. P. K. i wyjaśnienia Sądu Najwyższego, zawartego w orzeczeniu Zgromadzenia ogólnego Nr. 1/19, należy zwrócić w tym względzie do przepisów ustawy postępowania cywilnego. Art. 260 U. P. C, co do podań osób, nie mogących podpisać swojego podania, stanowi, że jeżeli petent jest niepiśmienny lub chory, podanie za niego może podpisać

osoba, przez niego upoważniona, która, kładąc swój podpis, powinna zarazem wskazać przyczynę, dla której petent sam nie podpisał podania. Przytoczona ustawa nie przewiduje żadnych stopni umiejętności pisania i, gdy chodzi o podpisanie dokumentu, to oczywiście, umiejętność pisania, w rozumieniu art. 260 U. P. C, należy przyjąć, jako umiejętność nakreślenia podpisu.

Wszelki składany do podpisu dokument, a więc i skarga apelacyjna, z natury rzeczy, powinien być autentycznym wyrazem woli osoby, która ten dokument składa, woli, wyrażonej bądź przez należycie upoważnionego do tego pełnomocnika i tę autentyczność woli osoby, składającej dokument, stwierdza właśnie jej podpis lub podpis należycie upoważnionego jej pełnomocnika. Wyjątek z powyższej reguły stanowi art. 260 U. P. C, który, jako przepis formalny i specjalny, powinien być stosowany z całą ścisłością.

Skoro więc sąd ustalił, iż oskarżony jest piśmienny w rozumieniu art. 260 U. P. C. i własnoręcznie skargi nie podpisał, oraz że adwokat w chwili składania skargi apelacyjnej pełnomocnictwa oskarżonej nie posiadał, to miał słuszną podstawę do uznania rzeczony skargi apelacyjnej za niebyłą i pozostawienia jej bez rozpoznania. (O. z d. 17. 11. 1926. II K. 1279/26).

Art. 119. Sąd, przytoczywszy w uzasadnieniu swego wyroku treść zeznań zbadanych świadków, wniosek swój o braku dowodów winy oskarżonych uzasadnił faktem sprzeczności zeznań świadków, podanych przez strony, pozostawiając zeznania te bez merytorycznej oceny, i jednocześnie zaznaczył, że nadleśnictwo nie przedstawiło do sprawy pewnych, wyszczególnionych w wyroku, dokumentów, któreby, jak to wynika z ogólnej treści wyroku, miały, zdaniem sądu, znaczenie dla sprawy.

Podstawowym zadaniem sądu karnego jest wyświetlenie prawdy materialnej, w którym to celu U. P. K. uprawnia sąd, gdy ten uważa sprawę za niewyjaśnioną, do powzięcia z własnej inicjatywy zarządzeń o zebraniu potrzebnego materiału dowodowego lub do polecenia stronom, aby dostarczyły niezbędnych dla sprawy danych (art. 74, 159, U. P. K.).

Przeto sąd, poprzestając w danym wypadku na stwierdzeniu samego faktu sprzeczności zeznań świadków, powołanych przez strony, oraz na stwierdzeniu, że pewne dokumenty, brakujące w aktach sprawy, mogłyby ustalić poszczególne, mające znaczenie dla sprawy, okoliczności, bez poczynienia wskazywanych przez ustawę kroków do zebrania tych brakujących

w sprawie danych w celu należytego wyjaśnienia sprawy, dopuścił się obrazy art. 119 U. P. K. (O. z d. 24. 11. 1926. II K. 1468/26).

Art. 143. Brak podpisu stron pod oświadczeniem ich o zgodzie na zwolnienie świadków od przysięgi nie stanowi uchybienia dotyla istotnego, by mogło powodować uchylenie wyroku, skoro strona ani w drodze uwag do protokołu, ani nawet w skardze kasacyjnej nie twierdzi, by takiej zgody nie było. (O. z d. 25. 11. 1926. II K. 1368/26).

Art. 451, 452 i 726. Jak widać z zestawienia art. 451, 452 i 726 U. P. K. (art. 118 U. P. K.), o potrzebie zarządzenia konfrontacji między świadkami rozstrzyga sąd wyrokujący, skoro więc Sąd Okręgowy wniosek strony w tym względzie rozważył i uznał, że konfrontacja świadków nie jest potrzebna, to słuszność tego poglądu, jako opartego na ocenie okoliczności faktycznych sprawy, nie ulega sprawdzeniu w drodze kasacji (ibid.).

Art. 766. Niedbalstwa służbowego dopatrył się sąd w niezastosowaniu się oskarżonego do przepisów instrukcji służbowej dla urzędników poczt i telegrafów i na tę instrukcję sąd się stale w wyroku powołuje. Jednak instrukcja powyższa nie była ujawniona w przewodzie sądowym.

Ponieważ instrukcje służbowe nie należą do kategorii ustaw lub rozporządzeń, które, jako ogłoszone w Dzienniku Ustaw, powinny być powszechnie znane, to oparcie wyroku na materiale dowodowym, w przewodzie sądowym nie ujawnionym i nieznanym sądowi ex officio, obraża art. 766 U. P. K. (O. z d. 4. 11. 1926. II K. 1768/26).

Dekret z d. 8. lutego 1919 r. w przedmiocie ustroju Sądu Najwyższego (Dz. Pr. 1919 r. Nr. 15, poz. 199).

Ust. b art. 3 w związku z art. 59 K. K. Sąd Okręgowy, rozpoznawszy sprawę wskutek skargi apelacyjnej oskarżonego i uznawszy go winnym przestępstwa z art. 616 K. K., skazał go na karę grzywny w kwocie 100 zł. Prezes Sądu Okręgowego doniósł Sądowi Najwyższemu, iż wyrok Sądu Okręgowego nie może być wykonany z powodu uchybienia tegoż Sądu, który, uchyliwszy wyrok Sądu Pokoju, skazał oskarżonego na karę grzywny, bez zamiany jej na areszt, oskarżony zaś jest człowiekiem niezamożnym i grzywna nie może być z niego ściągnięta.

W myśl art. 59 K. K. sąd, wymierzając skazanemu karę grzywny, ma obowiązek orzec w tymże wyroku karę zamienną pozbawienia wolności na wypadek niemożności zapłacenia przez skazanego wymierzonej mu grzywny, gdyż bez tego w wielu wypadkach kara stałby się mogła iluzoryczną i niewykonalną. (Zb. Orz. S. N. 1921 r. Nr. 87).

Taki właśnie wypadek zaszedł w niniejszej sprawie, albowiem Sąd Okręgowy, skazawszy oskarżonego z art. 616 K. K. na karę grzywny, nie orzekł zamiennej kary pozbawienia wolności, zaś oskarżony, jak wynika z pisma wójta gminy, jest człowiekiem niezamożnym i uchyla się od zapłacenia grzywny.

Wobec powyższego istotnego uchybienia przeciwko art. 130 U. P. K. oraz art. 59 K. K., skutkującego niemożność wykonania prawomocnego wyroku, Sąd Najwyższy, w trybie nadzoru, na mocy ust. b. art. 3 Dekretu z d. 8 lutego 1919 r., poz. 199, wyrok Sądu Okręgowego w części, dotyczącej orzeczenia o karze, uchylił. (O. z d. 7. 12. 1926. II K. 2116/26).

Piotr Leśniowski,
Prokurator Sądu Najwyższego.

Orzecznictwo karne Sądu Najwyższego (b. zabór austriacki)

§ 2 lit. g) u. k.

401. Sama obawa, że napad może nastąpić, nie stwarza jeszcze warunków sprawiedliwej obrony koniecznej w rozumieniu § 2 lit. g) u. k. (18 lutego 1927 Kr. 398/26).

§ 93 u. k.

402. Ograniczenie wolności osobistej (§ 93 u. k.) może nastąpić nie tylko przez trzymanie w zamknięciu, ale także przez jakiegokolwiek inne ograniczenie wolności, tj. swobody poruszania się, jednakże to ograniczenie powinno jakościowo być zbliżone do trzymania w zamknięciu. (4 marca 1927 Kr. 387/26).

§ 118 u. k.

403. Zamiar oszukańczy należy do istoty zbrodni fałszowania monety z § 118 u. k.

Okoliczność, że sfałszowanie każdy już na pierwszy rzut oka poznać musiał, ma znaczenie tylko przy wymiarze kary z § 119 u. k. (9 lutego 1927 Kr. 346/26).

§ 140 i 143 u. k.

404. Według ustępu pierwszego § 143 u. k. odpowiada za zbrodnię zabójstwa (§ 140 u. k.) każdy, kto wśród wymogów, w przepisie tym przewidzianych, zada cios śmiertelny, chociażby tych uszkodzeń śmiertelnych, zadanych przez różnych sprawców, było więcej.

W tym ostatnim wypadku jest dla poczytania zbrodni z § 140 u. k. bez znaczenia, który cios śmiertelny (działając szybko) faktycznie śmierć spowodował. (11 lutego 1927 Kr. 375/26).

§143,157 i 411 u. k.

405. Przy bijatyce wzajemnej każda ze stron walczących naciera i broni się, każdy jednak działa w zamiarze nieprzyjaznym względem przeciwnika, chcąc go zwyciężyć, przyczem nie baczy zupełnie na granice obrony. (18 lutego 1927 Kr. 238/26).

§ 152 i 413 u. k.

406. Przyjęcie zamiaru skarcenia nie uzasadnia wykluczenia zamiaru nieprzyjaznego w wypadkach, gdy prawo karcenia sprawcy wogóle nie przysługiwało. (11 lutego 1927 Kr. 367/26).

§ 174 II a) u. k.

407. Do przyjęcia towarzystwa (§ 174 II a) u. k.) wystarcza świadomość udziału w kradzieży, popełnionej gromadnie w tem samym miejscu i w tym samym czasie. (19 lutego 1927 Kr. 292/26).

§ 199 a) u. k.

408. Zeznania, złożone przed sądem w postępowaniu niespornem w charakterze strony zainteresowanej, nawet w celach dowodowych, nie podlegają sankcji z § 199 a) u. k. (5 listopada 1926 Kr. 270/26).

§ 209 u. k.

409. Do istoty zbrodni oszczerstwa należy obwinienie o zbrodnię zmyśloną. Sprawca obwinienia musi zatem działać wbrew swej lepszej wiedzy, a więc z świadomością, że obwiniony przezeń o zbrodnię nie popełnił jej. Jeżeli sprawca obwiniał kogoś o zbrodnię, polegając na informacji innej osoby, to nie działał wbrew swej lepszej wiedzy, lecz w mniemaniu, że obwiniony rzeczywiście zbrodnię popełnił. W takim wypadku sprawca nie odpowiada za zbrodnię oszczerstwa, chociażby obwinienie okazało się przedmiotowo fałszywym, lecz może

być pociągnięty do odpowiedzialności jedynie za wykroczenie przeciw bezpieczeństwu czci z § 487 u. k. (23 marca 1927 Kr. 27/27).

§ 305 u. k.

410. Przepis § 305 u. k. grozi karą za każde pobudzanie do czynów, zakazanych przez ustawy, o ile ono nie stanowi przestępstwa, surowiej karanego; według tego przepisu jest zatem karalne tak ogólne, teoretyczne pobudzanie jak i podżeganie do czynów konkretnych, jeżeli to ostatnie, podobnie jak pierwsze, nie da się podciągnąć pod surowszy przepis szczególny, a przedewszystkiem pod § 9 u. k. (14 stycznia 1927 Kr. 257/26).

§ 532 u. k.

411. Terminy przedawnienia oblicza się w myśl art. VIII ust. wprov. u. k. według roku kalendarzowego. Terminy te zaczynają biec od czasu popełnienia czynu. (3 marca 1927 Kr. 57/27).

Art. 18 ust. o zwal. lichwy woj.

412. Okoliczność, że w mieście niema osobnej targowicy dla handlu zbożem, nie uchyla jeszcze możliwości zastosowania art. 18 ust. o zwal. lichwy woj. do tych, którzy wykupują zboże na drogach, do miasta wiodących, od producentów, zdążających do miasta celem sprzedaży zboża. (16 marca 1927 Kr. 401/26).

Art. 24 1. 4 ust. o zwal. lichwy woj.

413. Rozsyłanie przez kupca do producentów zboża na pewnym obszarze cenników, ofiarujących im za zboże ceny wyższe od targowych, może mieć cechy nieuczciwych machinacyj w rozumieniu art. 24 1. 4 ust. o zwal. lichwy woj. (16 marca 1927 Kr. 401/26).

§ 221 i 427 p. k.

414. Niema obrazy przepisu § 221 p. k., jeżeli oskarżony przyjął do wiadomości ogłoszony mu ustnie termin do rozprawy głównej i rzekł się doręczenia wezwania pisemnego.

Ten sposób zawiadomienia w terminie rozprawy głównej czyni też zadość przepisowi § 427 p. k. (18 lutego 1927 Kr. 238/26).

§ 258 i 281 1. 5 p. k.

415. Sądowi wolno częściowo wierzyć świadkowi lub oskarżonemu, a częściowo nie. Zeznania oskarżonego nie muszą mieć w całej swej osnowie jednakową wartość pod względem wiarygodności. (18 lutego 1927 Kr. 238/26).

§ 273 — 276 p. k.

416. W myśl zasady, wynikającej z przepisów §§ 273 — 276 p. k. rozprawę główną, raz rozpoczętą, wtedy tylko można odroczyć, gdy są ważne powody, przemawiające za odroczeniem. (2 marca 1927 Kr. 412/26).

§ 276 p. k.

417. Przepis § 276 p. k. nie stoi na przeszkodzie odłożeniu rozprawy więcej niż jeden raz w okresie czterotygodniowym. (18 lutego 1927 Kr. 238/26).

§ 281 1.4 p. k.

418. Ustawa nie zabrania rozważania spraw karnych, wynikłych z wzajemnej bijatyki, w jednym wspólnym postępowaniu, ani nie nakazuje oddzielnego ich traktowania. Połączenie takich spraw nie powoduje zatem nieważności wyroku, chociażby nastąpiło wbrew wnioskowi obrońcy. (18 lutego 1927 Kr. 238/26).

§ 281 1. 5 p. k.

419. Orzeczenie znawców stanowi dla sądu tylko jedno ze źródeł rozpoznania, nie wiąże jednak sądu bezwzględnie. Sąd, nie opierając się na orzeczeniu znawców, czy też uzupełniając niestanowczość orzeczenia swoim przekonaniem, ma jedynie obowiązek należytego uzasadnienia swego przekonania. (11 lutego 1927 Kr. 367/26).

§ 320 p. k.

420. Trybunał sądu przysięgłych może zadać przysięgłym pytanie ewentualne, chociażby nawet nie było wymaganych w § 320 p. k. twierdzeń, jeżeli tylko całością sprawy może uzasadnić kwalifikację czynu, odmienną od przyjętej w akcie oskarżenia. (2 marca 1927 Kr. 6/27).

J. Prokopowicz,
Prokurator przy Sądzie Najwyższym.

**Orzecznictwo karne Sądu Najwyższego
(b. zabór pruski)**

I. Kodeks karny z 1871 r.**§ 73 k. k.**

W razie przyjęcia jednoczynowego zbiegu przestępstw, sąd wyrokujący obowiązany jest, wypowiedzieć się, który

z przepisów prawa materialnego uważał za surowszy i z którego wymierzył karę. (10. 3. 27, 54/27).

Czyn ciągły nie stanowi zbiegu przestępstw, w szczególności zbiegu idealnego. (21. 2. 27, 33/27).

§ 73 k. k. (§ 266/1 UPK.)

Określenie dokładne czasu spełnienia poszczególnych czynności wykonawczych, zespolonych jednolitością zamiaru w „przestępstwo ciągłe”, jest nieodzowne, gdy zachodzi możliwość, że niektóre z nich przypadają na okres, objęty działaniem ustawy amnestyjnej. (25. 10. 26, 218/26).

§§ 74. 79 k. k. (§ 492 UPK.)

W wyroku z 7. listopada 1923, 252/23, Sąd Najwyższy orzekł:

Zastosowanie §§ 74 i 79 k. k. nie zależy bynajmniej od prawomocności wyroków i przepisy te takiego zastrzeżenia nie zawierają. Jeżeli atoli zaniechano natychmiastowego orzeczenia kary łącznej, to z tego powodu rewizji skutecznie wnosić nie można, gdyż § 492 UPK. zawiera postanowienia zapobiegające naruszeniu praw oskarżonego a tem samem czyni uchylenie wyroku, przez instancję rewizyjną, zbędnem i niedopuszczalnym, tembardziej, że przepis powyższy sądowi wyrokującemu dać może podstawę do świadomego wstrzymania się z orzeczeniem kary łącznej aż do prawomocności wyroków, aby uniknąć komplikacyj, mogących wyniknąć w razie następnego uchylenia jednego z rzeczonych wyroków.

Teza powyższa nie dotyczy wypadku, gdy sąd, mając na względzie § 492 UPK. świadomie uchyla się od obowiązku wyzroczenia kary łącznej a zajęte przezeń stanowisko prawne świadczy, że nie zdawał sobie sprawy z obowiązków, jakie nań wkładają przepisy §§ 74—79 k. k. (30. 12. 26, 467/26).

§ 86 (49) k. k.

Udzielenie pomocy przy działaniach z § 86 k. k. nie podpada pod §§ 49 i 86 k. k., lecz uzasadnia samodzielną odpowiedzialność z § 86 k. k. (25. 10. 26, 218/26)

§ 86 (81, 82) k. k. (§ 266 UPK.)

Jeżeli stan faktyczny, ustalony w motywach wyroku, skazującego za zbrodnię z § 86 k. k., budzi wątpliwości, czy czynności przygotowawcze, wyczerpujące przedmiotową istotę tej zbrodni, oskarżony traktował na serjo i czy były one wpływem i wprowadzeniem w życie istotnie i na serjo powziętego zamiaru przygotowania zamachu stanu w rozumieniu § 81/1

1 2 i 3 i 82 k. k., czy też jedynie obliczonem na wyzysk ciemnoty ludzkiej działaniem, natenczas obowiązkiem sądu wyrokującego jest, wypowiedzieć się wyraźnie, iż tę drugą alternatywę wyklucza i z jakich mianowicie powodów. (25. 10. 26, 218/26).

§ 166 k. k. (§ 266/1 UPK.)

Przyjęcie, że bluźnierstwo nastąpiło „publicznie” wymaga określenia, w motywach wyroku, miejsca, gdzie ono zaszło. (25. 10. 26, 218/26).

§ 177 k. k.

„Nadużywa” kobiety, wprawionej, przez się, w stan bezwolności (przez uśpienie hypnotyczne) lub nieprzytomności, do pozamałżeńskiego obcowania cielesnego, kto czyni to bez jej, czy to wyraźnej, czy to domniemanej zgody i kto świadom jest braku zgody z jej strony. (26. 10. 26, 218/26).

§ 218 k. k.

Brzemienna może być sprawczynią lub współsprawczynią nie zaś pomocnicą zbrodni z § 218/1 k. k., może natomiast stać się winną pomocnictwa w zbrodni z § 218/3 k. k. (8. 11. 26, 416/26).

§ 222 k. k.

Służbodawca odpowiada w myśl § 222 k. k. za pozostającą, w przyczynowym związku z śmiercią noworodka, odmowę użyczenia swej służącej możliwości odbycia połogu pod opieką lekarską; okoliczność, że niedbalstwo służącej również przyczyniło się do wyniku śmiertelnego, odpowiedzialności służbodawcy nie wyklucza. (18. 10. 26, 359/26).

§ 223 k. k.

Ustalenie, że oskarżony odepchnął poszkodowaną, nie wyczerpuje podmiotowej istoty czynu z § 223 k. k., brak w niem bowiem stwierdzenia, iż odepchnięcie nastąpiło rozmyślnie, z zamiarem skrzywdzenia poszkodowanej na ciele lub zrządzenia jej uszczerbku na zdrowiu, oraz bezprawnie, nie zaś jedynie dla odparcia jej oporu przy zamykaniu bramy, względnie dokonanego nań przy tem ataku bezprawnego. (24. 1. 27, 515/26).

§ 239 k. k.

Istota występku z § 239 uk. polega na udaremnieniu pewnej osobie urzeczywistnienia woli, zmierzającej ku zmianie miejsca pobytu. Ofiarą tego przestępstwa nie może być tedy

osoba, która nie ma istotnej woli zmiany miejsca pobytu, za-
czem tej nieistniejącej woli pozbawioną być nie może. (17. 1.
1927, 496/27).

§ 248 a. k. k.

30 kur nie jest przedmiotem małej wartości. (7. 4. 27, 97/27).

§ 263 k. k.

„Faktami” w rozumieniu § 263 k. k. są tylko fakty, odno-
szące się do przeszłości lub teraźniejszości; mogą być niemi
fakty „wewnętrzne” jak np. szczególne uzdolnienie lub także
właściwości, wiadomości konkretne i t. p. Twierdzenie, że się
je posiada, może zapoczątkować działanie oszukańcze, jeżeli
jest ono fałszywe, czego twierdzący jest świadom. (25. 10. 26,
218/26).

§§ 267, 268 k. k.

Fałszowanie dokumentu w rozumieniu §§ 267, 268 k. k.
polega nie na wyrażeniu w dokumencie niezgodnej z rzeczy-
wistością treści, lecz na bezprawnej zmianie pierwotnej treści
dokumentu, zmianie uchylającej lub przekształcającej jego moc
dowodową (fałszowanie dokumentu w ścisłym tego słowa zna-
czeniu — Verfälschung) albo też na wzbudzeniu przez sprawcę
pozoru, jakoby zawarte w niem oświadczenie pochodziło od
osoby innej np. przez podpisanie pod osnową dokumentu innej
osoby. (27. 9. 26, 281/26).

§ 268 k. k.

Ustalenie, że fałszowanie lub podrobienie dokumentu na-
stąpiło z zamiarem lub bez zamiaru wyrządzenia komu inne-
mu szkody, dotyczy meritum sprawy i nie ulega rozpoznaniu
przez sąd rewizyjny. (3. 3. 27, 38/27).

Szkoda z § 268 k. k. nie musi być majątkową. Kto prawo-
mocnie skazanego przestępcę stara się zapomocą podrobienia
dokumentu uchronić przed karą, ten narusza interes państwa
i wyrządza mu szkodę w rozumieniu § 268 w. k. Państwo bo-
wiem wydając przepisy, określające zastosowanie kary do
sprawców czynów, uznanych za karalne i ustanawiając sądy
karne, czyni to dlatego, iż uważa karę na przestępców za nie-
zbędną przesłankę ochrony swej i społeczeństwa przed prze-
stępstwami. (3. 3. 27, 47/27).

§§ 332, 347 i 74 k. k.

Jeżeli dozorca więzienia sądowego zgodził się na uczy-
nioną mu, przez aresztanta śledczego, propozycję ułatwienia

temuż, za przyrzeczeniem wynagrodzeniem, ucieczki, a więc za czynność, naruszającą ciężące na nim obowiązki służbowe i, w wykonaniu wyrażonej zgody, przedsięwzięcie działanie, które wyczerpuje ustawowe znamiona zbrodni umyślnego ułatwienia więźniowi ucieczki (§ 347/1 K. K.), natenczas zbrodnia ta z zbrodnią przedajności (§ 332 K. K.) zbiega się wieloczynowo (§ 74 K. K.) nie zaś jednoczynowo (§ 73 K. K.), gdyż wykonanie czynności, naruszającej obowiązki urzędowe lub służbowe, nie należy bynajmniej do istoty zbrodni z § 332 K. K. (31. 3. 27, 53/27).

§ 347 k. k.

Niezależnie od tego, którą z form, przewidzianych w §347/1 K. K. działanie przestępne przybiera, zbrodnia z § tego jest dokonana dopiero z chwilą osiągnięcia skutku przestępnego, t. j. z chwilą uwolnienia lub ucieczki więźnia. Ani brzmienie ani cel § 347/1 K. K. nie dają podstawy do odmiennej wykładni. (31. 3. 27, 53/27).

§ 370 l. 5 k. k.

Aczkolwiek „nieznaczna” wartość sąd wyrokujący określa podług swego uznania, to jednak odnośne ustalenie nie może wykraczać przeciw zasadom logiki; ½ cielęcia i 1½ łba wieprzowego, ocenionych łącznie na 45 zł, nie można uważać za przedmioty nieznacznej wartości. (24. 1. 27, 530/26). Sumowanie wartości przedmiotów, może nastąpić tylko w razie ustalenia ciągłości czynu. (3. 3. 27, 46/27).

II. Ustawa o ustroju sadownictwa z 1877 r.

§ 187 U.

Zarzut obrazy § 187 U. należy uznać za bezpodstawny, jeżeli protokół rozprawy głównej stwierdza, że oskarżony na rozprawie dawał wyjaśnienia i bronił się w języku polskim, że więc władza nim w dostatecznej mierze. (6. 12. 26, 393/26).

III. Ustawa postępowania karnego z 1877 r.

§§ 56 l. 1, 60 i 63 UPK.

Świadka bada się pod przysięgą obowiązkowo. Wyjątki, przewidziane przez ustawę, są szczegółowo w niej wymienione. Do wyjątków tych nie należy niemota, gdyż nie podpada ona ani pod pojęcie braku dojrzałości rozumu, ani jego słabości, o czym w § 56 l. 1 k. k. jest mowa. Sposób zaprzysiężenia niemych normuje § 63/2 i 3 UPK. (28. 2. 27, 449/26).

§ 56 I. 3. 60 UPK.

Jeżeli sąd wyrokujący, badając świadka, wobec nasuwających się wątpliwości co do istnienia przyczyny niezaprzyiężenia z § 56 I. 3 p. k., zgodnie z § 60 zdanie drugie p. k., odłożył decyzję w przedmiocie zaprzysiężenia, następnie zaś uchwalił świadka zaprzysiąc, dając tem do poznania, że przeszkody z § 56 I 3 p. k. uznał za nieistniejące, to decyzji tej motywować nie potrzebuje w wypadku, gdy, w chwili powzięcia jej, strony dopuszczalności zaprzysiężenia nie kwestjonowały, ani też, z powołaniem się na § 56 I. 3 p. k. nie postawiły wniosku o niezaprzyiężenie świadka. (25. 10. 26, 218/26).

§ 59 UPK.

§ 59 UPK. ma charakter ściśle instrukcyjny. (21. 2. 27, 25/47).

§ 86 UPK.

Dołączony do protokołu naoczni sądowej plan sytuacyjny, winien być opatrzony takimi podpisami, jak protokół. (31. 1. 1927, 533/26).

§ 215 UPK.

Omieszkanie doręczenia wezwania oskarżonemu, doprowadzonemu do rozprawy głównej, nie uzasadnia rewizji, jeżeli oskarżony bez sprzeciwu wdał się w rozprawę. (7. 2. 27, 5/27).

§ 237 UPK.

Od zarządzenia przewodniczącego w przedmiocie odroczenia rozprawy służy sprzeciw, o którym rozstrzyga sąd. Omieszkanie sprzeciwu pozbawia stronę zarzutu rewizyjnego. Meritum powyższego zarządzenia nie może być przedmiotem rozpoznania rewizyjnego, ponieważ dotyczy przebiegu narad i głosowania, które, jako tajne, nie mogą być ujawnione. (24. 3. 27, 39/27).

§ 243/2 (§ 377 I. 8) UPK.

Ujęcie, we wniosku, tezy dowodowej, w formę negatywną, nie uzasadnia odrzucenia wniosku, gdyż, wobec zasady prawdy materialnej, powinien zarówno przewodniczący jak sąd przez pytania, skierowane do oskarżonego lub obrońcy dążyć do wyjaśnienia pozytywnej treści tezy dowodowej, mającej być stwierdzoną przez wskazanych świadków. (21. 2. 27, 29/27).

Treść sporządzonych przez protokolanta w śledztwie wstępnem zapisków prywatnych, w celu przeciwstawienia ich protokołom urzędowym, jest ze stanowiska prawnego środ-

kiem dowodowym nieprzydatnym dla stwierdzenia tezy dowodowej, wobec czego oddalenie wniosku o przeprowadzenie zeń dowodu nie może obrony ograniczyć w punkcie dla rozstrzygnięcia istotnym. (4. 12. 26, 189/26).

Odmowy zbadania świadka nie uzasadnia okoliczność, iż tenże w śledztwie uchylił się od zeznań. (21. 2. 27, 26/27).

§ 244 UPK.

Wyjaśnienia współoskarżonych są wprowadzicie w rozumieniu procedury karnej środkami dowodowymi, gdyż sąd wyrokujący czerpie z nich jako części składowej całokształtu rozprawy, przekonanie swoje, będące podstawą wyroku, nie są one natomiast w rozumieniu § 244 UPK „innymi dostarczonymi środkami dowodowymi”, ponieważ UPK., postanawiając zasadniczo obowiązkowe stawiennictwo i obecność oskarżonego na rozprawie głównej uczyniła to nie w celach dowodowych, w tem znaczeniu, aby, w razie łącznego przeprowadzenia rozprawy przeciw kilku oskarżonym, jeden względem drugiego mógł być użyty jako środek dowodowy, lecz w imię zasady ustności i bezpośredniego sądzenia, zapewniającej oskarżonemu możliwość odparcia, w obliczu sądu, zarzutów, wysuniętych przeciw niemu w akcie oskarżenia. To też § 244 UPK., wymieniając oprócz świadków i znawców „inne środki dowodowe”, ma jako takie na względzie pisma, które na rozprawie mają być odczytane, o ile odczytanie ich jest dopuszczone (§§ 248—355 UPK.). (10. 1. 27, 475/26).

§ 248 UPK.

Dokumenty, służące za środki dowodowe, winny być odczytane a nie przejrane. (21. 2. 27, 16/27 i 33/27).

§ 252 UPK.

§ 252 UPK. zezwala na odczytanie poprzednich zeznań tego świadka lub biegłego, którego sąd właśnie bada, nie zaś protokołu przesłuchania oskarżonego w toku dochodzeń policyjnych. (10. 3. 27, 60/27).

Dla ułatwienia pamięci świadka lub biegłego, można w myśl § 252 UPK. odczytać poprzednie ich zeznania, niezależnie od tego, w jakim charakterze były one złożone. (3. 3. 27, 49/27).

§ 253 UPK.

§ 253 UPK. nie wyklucza, by w braku wniosku o formalne odczytanie poprzednich wyjaśnień oskarżonego, zawierających przyznanie, wyjaśnienia te, miast odczytania, były mu jedynie

przedstawione, nie może bowiem ulegać żadnej wątpliwości, iż przewodniczący z mocy służącego mu prawa zadawania oskarżonemu pytań, może zwrócić temuż uwagę na jego poprzednie zeznania, wezwać go do stanowczego oświadczenia się na nie i w ten sposób dążyć do usunięcia ujawnionych w obronie oskarżonego, sprzeczności. (WPK. z 11. 12. 286/26).

§ 260 UPK.

Oparcie wyroku skazującego z § 268/1 1. 2 k. k. na nieodczytanym na rozprawie, podrobionym rzekomo dokumencie publicznym, stanowi obrazę § 260 UPK. (21. 2. 27, 10/27).

§ 264 UPK.

§ 264 p. k. nie przewiduje sprzeciwu oskarżonego lub jego obrony w wypadkach, gdy sąd wyrokujący, dopuszczając w toku rozprawy głównej, na podstawie ujawnionych na niej okoliczności faktycznych, możliwość odmiennej, od aktu oskarżenia oceny prawnej czynu, zarzuconego oskarżonemu i czyniąc, w myśl pierwszego ustępu tegoż §, obowiązкови tam wyrażonemu zadość, zwraca na możliwość taką oskarżonemu uwagę. Zgłoszony przeciwko zmianie kwalifikacji gołosłowny zarzut nie jest identyczny z wnioskiem o odroczenie rozprawy, o którym w § 264/3 i 4 p. k. jest mowa (25. 10. 26, 218/26).

Obraza § 264 UPK. jest bez wszelkiego znaczenia, jeżeli czyn oskarżonego wedle ustaleń wyroku stanowi przestępstwo, na które akt oskarżenia był skierowany a jedynie sąd wyrokujący błędnie go podciągnął pod przepis ustawy, który się do niego nie stosuje. (3. 3. 27, 35/27).

O ile wchodzi w grę zagadnienia prawne z dziedziny procedury karnej, zmiana stanu sprawy na podstawie przeprowadzonej rozprawy głównej podlega rozpoznaniu przez sąd rewizyjny. (17. 1. 27, 496/27).

§ 265 UPK.

Obraza § 265 UPK. nie skutkuje uchylenia wyroku, gdy co do czynu, nieobjętego aktem oskarżenia, na który w toku rozprawy głównej rozszerzono oskarżenie, nastąpiło uwolnienie. (14. 2. 27, 23/27).

§ 266/1 UPK.

Okoliczność, że, wskutek wadliwej budowy wyroku, ustalenia faktyczne przerwane są wywodami prawnymi, jest bez wszelkiego, dla ważności wyroku, znaczenia. (17. 3. 27, 543/26).

Wynikającego z § 266/1 UPK. obowiązku przytoczenia, w motywach skazującego wyroku, faktów, uznanych za udo-

wodnione, w których dopatrzono się ustawowych znamion przestępstwa, nie może zastąpić zawarty w uzasadnieniu wyroku ogólnik, iż „oskarżeni, którzy na rozprawie głównej wszystkiemu prawie zaprzeczyli, poprzednio na dochodzeniu policyjnym i przed sędzią śledczym do winy się przyznali”.

§ 266/3 (§§ 226, 228 k. k.) UPK.

Przyznając skazanemu z § 226 k. k. okoliczności łagodzące, sąd Wyrokujący winien wypowiedzieć się do ewentualnego zastosowania § 228 k. k., gdyż w braku wypowiedzenia się powstaje wątpliwość, czy, niezastosowanie wymiaru kary z tego przepisu, nie polega na przeoczeniu. (7. 2. 27, 4/27).

§ 273 UPK.

§ 273 UPK. nie żąda protokołowania treści wyjaśnień oskarżonego. (27. 3. 27, 543/26).

Zarzut mylnego sformułowania, w protokole rozprawy, wniosku dowodowego jest bezpodstawny, skoro oskarżony, względnie jego obrońca mieli możliwość, w myśl § 273/3 UPK. żądać na rozprawie zamieszczenia wniosku w dosłownym jego brzmieniu, ewentualnie żądać, w myśl § 237 UPK., rozstrzygnięcia sądowego. (30, 12. 26, 474/26).

§ 376 UPK.

Nienależyte, przez obrońcę sprawowanie obrony, nie jest zaskarżalne, w drodze rewizji, wadliwością postępowania. Twierdzenie obrońcy, które oskarżony uważa za wadliwe, może on sam sprostować lub uzupełnić. (14. 22. 27, 2/27).

§ 377 1. 1 UPK.

Przyczyna rewizyjna z § 377 1. 1 UPK. jest uzasadniona, jeżeli w wyrokowaniu brali udział sędziowie niezawodowi, którzy na odnośny rok nie byli zaprzysiężeni. (7. 2. 27, 403/26; 14. 2. 1927, 539/26, 10. 3. 27, 501/26).

§ 385, 387 UPK.

Zarzuty rewizyjne, z którymi oskarżony, nie wnoszący rewizji, wystąpił w odpowiedzi na skargę rewizyjną prokuratora, uznać należy za spóźnione. (7. 2. 27, 466/27).

§ 397 UPK.

§ 397 UPK. wchodzi w zastosowanie, jeżeli działanie przestępne niewnoszącego rewizji lub zarzucającego w niej tylko uchybienia procesowe, oraz ocena prawna tego działania pozostaje w nierozdzielalnym związku z działaniem przestępnym

wnoszącego rewizję z powodu obrazu prawa materialnego i oceną prawną tego działania (17. 1. 27, 316/26).

§ 398 UPK.

Wyrażenie, w nowym wyroku, przepadku (§ 40 k. k.), niewyrzeczonego w uchylonym wyroku, obraża § 398 UPK. (14. 11. 26, 3/26).

§§ 459n, 469, 381 (385, 387, 389) UPK.

Jednotygodniowy okres do zgłoszenia rewizji dotyczy również władz administracyjnych, występujących w trybie §§ 459n UPK, w charakterze oskarżyciela ubocznego, § 469/2 UPK. zaś, przewidujący okres jednego miesiąca, odnosi się wyłącznie do złożenia wniosków rewizyjnych (§ 385 UPK) i wzajemnego na te wnioski oświadczenia (§ 387 UPK.). Wniezione zatem, przez władzę administracyjną, po upływie okresu z § 381/1 UPK, zgłoszenie rewizji uznać należy za spóźnione i rewizję, na zasadzie § 389 UPK., jako niedopuszczalną odrzucić. (20. 12. 26, 503/26).

§ 498 UPK.

§ 498 UPK. odnosi się do wieloczynowego nie zaś do jedno-
czynowego zbiegu przestępstw. (3. 3. 27, 406/27).

Dr. Ryszard Leżański,
Sędzia Sądu Najwyższego.

Orzecznictwo cywilne Sądu Najwyższego (b. zabór rosyjski)

Kodeks cywilny polski z 1825 r.

Art. 38. Zakres czynności kuratora majątku osoby nieobecnej oznacza sąd stosownie do okoliczności. Nie jest przeto wykluczone udzielenie kuratorowi także zezwolenia na obciążenie nieruchomości nieobecnego, gdy wymaga tego jego interes. (4. 2. 1927 r. I. C. 2251/25).

Art. 85 i 312. Urzędnik stanu cywilnego, czyniący w trybie art. 85 k. c. p. adnotację o przysposobieniu na akcie urodzenia przysposobionego, nie jest uprawniony do decydowania o skutkach przysposobienia co do zmiany nazwiska przysposobionego. Przeto, gdy urzędnik zaznaczył, że wskutek przysposobienia przez mężatkę przysposobiony ma prawo przybrać nazwisko mężowskie przysposabiającej (co jest niezgodne z art. 312 k. c. p.), to wzmianka ta nie ma żadnego znaczenia prawnego. (11. 3. 1927 r. I. C. 1750/25).

Art. 278. W sporze o prawość pochodzenia stroną pozwaną jest nie tylko dziecko, lecz także jego matka, której wobec tego służyć wszelkie prawa uczestnika procesu, a zatem i prawo apelacji, przytem zgodnie z art. 15⁴ u. p. c. podjęta przez nią obrona wobec niepodzielności przedmiotu sporu odnosi skutek również w stosunku do dziecka. (21. 1. 1927 r. I. C. 1620/25).

Ustawa cywilna Ziem Wschodnich (t. X. cz. I zw. pr.)

Art. 194. Obowiązek dostarczania alimentów ciąży jedynie dzieci względem rodziców, przytem jest osobisty, nie przechodzi więc na spadkobierców obowiązanego. (9. 3. 1927 r. I. C. 1069/25).

Art. 287 i 425. Materiały, użyte do budowy, o ile zostały związane z gruntem, należą prawem przybycia do właściciela gruntu, jako jego przynależność, a zatem właściciel materiałów może żądać od właściciela gruntu jedynie wartości materiałów, ewentualnie wynagrodzenia szkód i strat, jakich doznał z powodu zabrania mu materiałów. (25. 1. 1927 r. I. C. 1630/25).

Art. 399. Nieruchomość, będąca w posiadaniu na prawie wieczysto-czynszowem nie może być poczytywana za majątek rodowy posiadacza. (4. 1. 1927 r. I. C. 2072/24).

Art. 687. Odpowiedzialność karna za czyn jedynie sprawcy lub współuczestnika czynu, nie wyłącza odpowiedzialności cywilnej mocodawcy lub pracodawcy za szkody, wynikłe z przestępnego czynu, gdy zostały wywołane niedbalstwem lub nieumiejętnością pracownika lub pełnomocnika w zakresie danego mu zlecenia. (22. 2. 1927 r. I. C. 125/25).

Art. 698, uw. 2-ga, dodatek p. 10 i 11. Przewłaszczenie przez nadanie aktom zbycia majątków instrukcyjnych znaczenia aktów wieczystych w drodze zatwierdzenia przez właściwą władzę lub też wciągnięcie do ksiąg hipotecznych może nastąpić jedynie za zgodą ministra rolnictwa i dóbr państwowych (29. 12. 1926 r. I. C. 1871/24).

Art. 1045 i 1010. Nie może być uznany za ważny testament prywatny, napisany na oderwanej od całego arkusza połowie, niezłożonej w ten sposób, by składając się z 2 całych połówek, stanowił cały arkusz. Akcja o zatwierdzenie w trybie spornym testamentu z wyżej przytoczoną wadą sprowadza się do wykazania, iż w chwili sporządzenia testamentu istniała w rzeczy samej również druga połowa arkusza, lecz nie była wykorzystana przez testatora aż do chwili zgonu. (22. 2. 1927 r. I. C. 877/26).

Ustawa wodna z 19. IX. 1922 r. (D. U. 102 poz. 936).

Art. 256. Publiczny charakter wody nie wyłącza sam przez się uprawnień w zakresie rybołówstwa, służących osobom prywatnym. Przekonywa o tem brzmienie ustawy wodnej, która w art. 256 pozostawia niewzruszonymi przepisy ustaw górniczej, lasowej i rybackiej, żadnych zaś postanowień co do rybołówstwa nie zawiera. Zatem z wejściem w życie ustawy wodnej nie wygasły uprawnienia osób prywatnych do rybołówstwa w wodach publicznych, jakie istniały poprzednio, pozostało także nienaruszone prawo gromady wiejskiejgo połowu ryb, oparte na wpisie do tabeli likwidacyjnej. (11. 5. 1926 r. I. C. 2041/24).

Art. 252. Zatwierdzenie przez władzę w 1901 r. planu budowy młyna miało na celu zachowanie przy budowie przepisów technicznych i wymagań z zakresu bezpieczeństwa publicznego, lecz nie dotyczyło zakresu uprawnień budującego do korzystania z siły wodnej w stosunku do innych zainteresowanych osób, jak naprz. właściciele młyna wyżej położonego, a zatem pomieniony plan nie jest tym specjalnym tytułem, o którym jest mowa w p. 1 i 2 ust. 252 ustawy wodnej. (16. 12. 1926 r. I. C. 1542/25).

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 14. 5. 1924 r. o przerachowaniu zobowiązań pryw.-praw. (Dz. U. 30, poz. 213 z 1925 r.)

§ 29 ust. 1 lit. a. W sporze o przerachowanie niespłaconej ceny kupna na wysokość przerachowania nie ma wpływu niewspółmierność ceny z wartością przedmiotu sprzedaży; decydującym w tych razach momentem są zmiany wartości przedmiotu, które nastąpiły po zawarciu umowy. (1. 4. 1927 r. I. C. 1616/26).

§ 47. Zwaloryzowania zasądzonej należności sąd ma prawo dokonać bez żądania na piśmie ze strony powoda, gdyż § 47 rozporządzenia tego nie wymaga. (10. 2. 1927 r. I. C. 2160/25).

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 27. 12. 1924 r. o przerachowaniu zobowiązań związków samorządowych (D. U. poz. 1026).

§ 4 i 7. Przy waloryzacji i konwersji obligacyj m. st. Warszawy działalność kuratora i mężów zaufania wierzycieli nie

została ustanowiona, a zatem mianownie ich nie powinno mieć miejsca. (11—23. 2. 1927 r. I. C. 1086/26).

Ustawa notarialna.

Art. 241. Ważność umowy w przedmiocie określenia podstawy i wysokości odszkodowania za wzniesienie budowli na cudzym gruncie nie jest uzależniona od użycia formy aktu urzędowego. (5.1.1927 r. I. C. 719/26).

Ustawa postępowania cywilnego.

Art. 29 p. a. Spór o wydanie buchalterowi świadectwa służbowego, wynikający z umowy pracy, i z istoty swej dotyczący interesu przeważnie moralnego, nie mogący więc być ocenionym pieniężnie, nie należy do kompetencji sądu pokoju. (5. 1. 1927 r. I. C. 1325/25).

Art. 29. Właściwość sądu określa się treścią żądań powodowych, a nie temi zagadnieniami faktycznymi i prawnymi, które muszą być ustalone i rozwiązane przy rozstrzygnięciu sporu. Powództwo więc o zasądzenie 500 zł tytułem jednorazowej wypłaty na utrzymanie dziecka nieślubnego należy do kompetencji sądu pokoju; na właściwość sądu nie ma w tym przypadku wpływu okoliczność, że celem wydania wyroku sąd przedtem musi ustalić, czy istotnie dziecko spółdzone zostało przed pozwanego, przedmiotem bowiem powództwa jest nie poszukiwanie ojcostwa lecz roszczenie pieniężne w kwocie 500 zł (24. 3. 1927 r. I. C. 125/27).

Art. 69 p. 3. Gdy w toku procesu przeciwko stowarzyszeniu okaże się, że osoba, wezwana w charakterze reprezentanta stowarzyszenia, funkcje te przestała pełnić jeszcze przed wytoczeniem powództwa, okoliczność ta nie może być przyczyną umorzenia postępowania, lecz spowodować winna usunięcie z procesu rzekomego reprezentanta i wezwanie właściwego przedstawiciela stowarzyszenia. (24. 3. 1927 r. I. C. 1712/25).

Art. 120. Aczkolwiek z mocy art. 120 u. p. c. oględziny, dokonywane przez sąd pokoju, winny się odbywać z przywołaniem świadków, których ławnicy nie mogą zastąpić, jednak dokonanie oględzin bez świadków może powodować nieważność czynności o tyle tylko, o ile strony lub jedna z nich, będąc obecna przy oględzinach, w czasie ich rozpoczęcia zgłosi odnośny zarzut wadliwego postępowania, gdy zaś tego nie uczyni, poczytywać należy, że zrzekła się gwarancji, zapewnionych art. 120 u. p. c, w dalszym więc toku postępowania nie

jest już uprawniona do kwestjonowania ważności oględzin dlatego tylko, że świadków nie przywołano. (18. 2. 1927 r. I. C. 2013/25).

Art. 258¹. W przypadku objęcia powództwem przed sądem pokoju kilku żądań, z których jedno należy do właściwości tego sądu, inne zaś ją przekraczają, zrzeczenie się tych ostatnich przez powoda wtedy jedynie usuwa przeszkodę do merytorycznego rozpoznania sprawy, gdy uczynione zostało w pierwszej instancji; skoro więc powód zrzekł się roszczenia, przenoszącego właściwość sądów pokoju, dopiero w drugiej instancji, uznanie przez tę instancję swojej niekompetencji jest zgodne z prawem. (5. 1. 1927 r. I. C. 1325/25).

Art. 731. Gdy w toku postępowania z opozycji okaże się, że opozycja nie była dopuszczalna, gdyż wyrok, od którego była założona, nie był zaoczny, opozycja nie ulega rozpoznaniu. Wszakże niema przeszkód, aby mogły być wykorzystane w dalszym postępowaniu w instancji apelacyjnej dowody, które zostały uzyskane w toku postępowania z opozycji. (14. 1. 1927 r. I. C. 1022/26).

Art. 895. Niezastosowanie przez sąd właściwej ustawy lub błędna jej interpretacja może być powodem zaskarżenia wyroku w drodze instancji, lecz nie odejmują mu skutków, związanych z prawomocnością. Powołanie się powoda w następnym procesie na dowody lub argumenty, a w ich liczbie na przepisy ustawy, których, mając możliwość, nie wyzyskał w procesie poprzednim, nie może stanowić nowej podstawy tego samego roszczenia uprawniającej do ponownego rozpoznania sporu, już prawomocnie rozstrzygniętego. (5. 1. 1927 r. I. C. 1004/26).

Art. 756. Nieuszczenie opłat od skargi apelacyjnej w terminie, wyznaczonym na podstawie art. 756, ma ten sam skutek, jak wniesienie skargi apelacyjnej po upływie terminu apelacyjnego, a mianowicie skarga winna być zwrócona apelującemu. (18. 2. 1927 r. I. C. 1728/26).

Art. 943 ust. 3. Termin na dobrowolne wykonanie wyroku, wyznaczony dłużnikowi przez komornika, nie jest terminem ulgowym, gdyż udzielenie ulgi dłużnikowi w myśl art. 952 n. p. c. nie leży w zakresie władzy komornika. Termin powyższy jest to oznaczenie okresu czasu, koniecznego ze względu na możliwość wykonania, a więc ma charakter terminów, o których jest mowa w art. 817 i 934 u. p. c. (4. 3. 1927 r. I. C. 2165/25).

Art. 1282. Na mocy art. 1282 u. p. c. za sprawy zarządu skarbowego poczytywane były sprawy instytucji kościelnych chrześcijańskich i mahometańskich. Z chwilą jednak ogłoszenia ustawy konstytucyjnej z 17. 3. 1921 r. powyższy przepis uległ zmianie w tym kierunku, że kościół, jako uznany przez państwo związek religijny, nie jest instytucją państwową, lecz jedynie autonomiczną instytucją publiczną (art. 113 i 115 ust. konst.). Wobec tego w sprawach, w których uczestniczy konsystorz ew.-reformowany, ogłoszenie wyroku w trybie art. 1927 u. p. c. przez doręczenie odpisu, nie jest wymagane. (14. 1. 1927 r. I. C. 1340/26).

W. Miszewski,
Sędzia Sądu Najwyższego.

Orzecznictwo cywilne Sądu Najwyższego (b. zabór austriacki)

Kodeks cywilny.

§ 26. Klub oficerski pułku, istniejący z wiedzą władzy przełożonej nad pułkiem, ma bierną zdolność procesową, choćby jego statuty nie były zatwierdzone przez władzę administracyjną. (O. z 23. 3. 1927 Rw 2563/26).

§ 92. Żonie, którą mąż bez jej winy opuścił, można przyznać alimenty od męża, choćby nie wdroyła przeciw mężowi sporu o separację. (O. z 30. 3. 1927 Rw 409/27).

§ 829. Współwłaściciel niewydzielonej części nieruchomości, posiadający za zgodą reszty współwłaścicieli część fizycznie wydzieloną, może tę część fizycznie wydzieloną prawnie sprzedać. Do jej hipotecznego wydzielenia potrzebna jest zgoda reszty współwłaścicieli, która może być zastąpiona wyrokiem sądowym, jeżeli ci współwłaściciele nie mają zasadnej podstawy do odmowy swej zgody. (O. z 15. 3. 1927 Rw 1129/26).

§ 830. Trudności pieniężne i kredytowe w czasie obecnym, spadek wartości nieruchomości oraz możliwość pozbawienia dachu nad głową poszczególnych współwłaścicieli stanowią uzasadniony powód odmowy zniesienia współwłasności nieruchomości przez sprzedaż przymusową jako żądanego w czasie niestosownym. (O. 22. 2. 1927 Rw 1066/26).

§ 843. Możliwy jest fizyczny podział budynku drewnianego, zbudowanego bez podmurowania. (O. z 15. 3. 1927 Rw 2110/26).

§ 861. Umowa winkulacyjna (winkulacja ceny kupna towaru) jest swoistą umową, zbliżoną co do swej istoty największej do poręki w połączeniu ze zleceniem. (O. z 2. 3. 1927 Rw 1164/26).

§ 863. Umowę dostawy należy uznać za rozwiązaną za zgodną wolą stron, jeżeli zamawiający na wezwanie dostawcy o nadesłanie zaliczki pod rygorem uznania umowy za rozwiązaną, zaliczki nie nadeśle. (O. z 23. 3. 1927 Rw 324/27).

§§ 870 i 916. Błąd co do pobudki, który był istotny dla pojęcia woli osoby wprowadzonej w błąd a dotyczył przymiotów osoby kontrahenta, powoduje nieważność umowy, jeżeli został wywołany podstępem. Powodowie mogą ze skutkiem zaskarżać pozorność umowy, chociażby nawet zgodzili się w celu obejścia ustawy na zawarcie umowy z osobą podstawioną w miejsce kontrahenta właściwego. (O. plenarne z 1. 3. 1927 Rw 458/26).

§ 1154. Pracownikowi kopalnianemu należy się wynagrodzenie za ponad ośmiogodzinny czas pracy wykonywanej na zlecenie jego bezpośredniego przełożonego, chociażby zarząd spółki zakazał pisemnem ogłoszeniem pracy ponad ośmiogodzinną, a pracownik nie upomniał się o zapłatę natychmiast przy perjodycznej wypłacie wynagrodzeń normalnych. (O. z 23. 3. 1927 Rw 2095/26). Jeżeli jednak pracownik stosownie do umowy zawartej w październiku 1917 roku pracuje i po wejściu w moc ustawy z 18 grudnia 1919 r. poz. 7/20 D. U. R. P. o czasie pracy w przemyśle i handlu na dawnych odmiennych warunkach pracy i płacy i nie żąda dostosowania umowy do warunków pracy i płacy unormowanych nową ustawą, to nie ma prawa żądania wynagrodzenia podług nowo unormowanych warunków za godziny nadliczbowe i urlop niewyzyskany. (O. z 23. 11. 1926 Rw 1036/26 ogłoszone w Przeglądzie prawa i adm. 1927 p. 68).

§ 1333 i rozp. z 31 grudnia 1924 poz. 1074 DURP. § 3 lit a.

Jeżeli wysokość odsetek należnych na wypadek zwłoki była umówiona, wierzyciel może żądać tylko odsetek w wysokości umówionej a nie odsetek prawnych. (O. z 23. 3. 1927 Rw 2304/26). Jeżeli dłużnikowi przyznano prawo zwłoki według przepisów o przerachowaniu, winien on od dnia doręczenia skargi do dnia przyznanej mu zwłoki opłacać odsetki w dawnej wysokości (5% lub 6% w stosunkach handlowych), nie zaś w wysokości 24%, 15% i 10%. (O. z 15. 3. 1927 Rw 2213/26).

Zobowiązany opłacać ma odsetki zwłoki w wysokości 24%, 15% i 10% w stosunku rocznym, wprowadzonej rozp. z 27 sierpnia 1924 poz. 769 DURP., z 24 stycznia 1925 poz. 72 DURP. i z 21 lutego 1927 poz. 125 DURP. także wówczas, gdy zobowiązanie opiewa na walutę zagraniczną (O. plenarne z 2 kwietnia 1927 Rw. 1149/26 i 1721/26, zmieniające dotychczasową odmienną praktykę, która przy zobowiązaniach, opiewających na walutę obcą przyznawała odsetki prawne, tylko w wysokości obowiązującej według przepisów dawniejszych, tj. 5%, a w stosunkach handlowych 6% rocznie).

§§ 1363 i 1486. Przedawnienie roszczenia sprzedawcy do kupującego z tytułu ceny kupna za dostarczony towar pociąga za sobą według podobieństwa prawnego z § 1363 u. c. także przedawnienie roszczenia sprzedawcy wobec gwaranta zobowiązanego z mocy umowy gwarancyjnej (O. z 2. 3. 1927 Rw. 1164/26).

§ 1425. Przepis § 1425 ustala tylko chwilę przejścia niebezpieczeństwa co do przedmiotu złożonego do składu sądowego z dłużnika na wierzyciela, nie określa natomiast sposobu nabycia posiadania ani własności; jeżeli więc skład nastąpił pod pewnym warunkiem, to przed ziszczeniem się tego warunku nie może być mowy o nabyciu przez wierzyciela własności lub posiadania (O. plenarne z 1 marca 1927, Rw. 1606/26).

Rozporządzenie o przerachowaniu.

§§ 5 i 6. Przerachowanie odsetek według zasad §§ 5 i 6 cz. 3 nie ma miejsca, jeżeli co do roszczenia odsetkowego istnieje już prawomocny wyrok sądowy i nie chodzi o wierzytelność zabezpieczoną hipotecznie (O. z 15. 3. 1927, R. 1087/26).

§ 11. Doliczenie do sumy kapitałowej niezahipotekowanej procentów zalegających za czas do 31 grudnia 1924 nie jest ze stanowiska dłużnika pod względem prawnym mylne, jeżeli dłużnik jest z umowy zobowiązany do opłacania wyższych procentów zwłoki, niż przez sąd przyznanych (O. z 8. 3. 1927, Rw. 1957/26).

§ 11 cz. 4. Użycie pożyczki na zakup maszyn, surowca i uruchomienie fabryki może uzasadnić 100% przerachowanie (O. z 8. 3. 1927, Rw. 1927/26).

§ 40. Wierzyciel, który otrzymał od dłużnika w miejsce kwoty, egzekwowanej w walucie koronowej sumę w markach polskich, obliczoną podług stosunku ustawowego, wykreślając z wniosku o zastanowienie egzekucji słowa: „z powodu

zupełnej zapłaty", daje do poznania, że zastrzega sobie odszkodowanie z powodu dewaluacji (O. z 8. 3. 1927, Rw. 644/26).

§ 47. Przerachowanie wierzytelności, ustalonej aktem notarialnym z klauzulą § 3 ord. not. może być dochodzone także w trybie postępowania spornego (O. z 23. 3. 1927., R. 81/27).

§ 47. ust. 2. Jeżeli zobowiązanie jest ustalone aktem notarialnym z klauzulą egzekucyjną z § 3 ord. not., natenczas prerachowania może dochodzić każda ze stron wedle swego wyboru w drodze postępowania spornego lub niespornego, wierzyciel także w drodze postępowania egzekucyjnego (O. plenarne z 2 kwietnia 1927, Rw. 1445/ 26, usuwające dotychczasową praktykę, która niekiedy ograniczała strony do prerachowania takich zobowiązań na postępowanie niesporne).

Ochrona lokatorów.

Art. 2 L. 1 lit. d. Przepis ten ma zastosowanie do wszystkich nowych budynków, bez względu na cel ich przeznaczenia, a więc w szczególności także do domów fabrycznych i kopalnianych (O. z 3. 2. 1927, Rw. 2281/26).

Art. 2 L. 1 lit. e. W sporach o wypowiedzenie mieszkania służbowego rewizja jest bez względu na wartość przedmiotu dopuszczalna, jeżeli przeciwnik zarzuca, że zawarł z wypowiadającym co do spornego mieszkania umowę najmu (O. z 30. 3. 1927, Rw. 39/27).

Art. 11 L. 2 lit. a. Użyte w tym przepisie słowa: „conajmniej dwóch następujących po sobie rat komornego" mają to samo znaczenie, jak ich pierwowzór — końcowy przepis § 1118 uc. Zaległość nie musi wynosić dwie pełne raty, wystarczy, gdy w czasie płatności następnej raty poprzednia nie jest jeszcze w całości zapłacona, gdy więc zaległość wynosi tylko więcej aniżeli jedną ratę (O. z 18. 1. 1927, Rw. 1772/26).

Art. 12. Nie można przyznać wdowie po robotniku kopalnianym, zajmującym mieszkanie służbowe innych (mniejszych) uprawnień w wypadku, gdy stosunek pracy ustaje wskutek śmierci robotnika, niż w wypadkach, gdy stosunek ten został wypowiedziany przez pracodawcę jeszcze za życia robotnika z jakiegokolwiek bądź powodu, nie uprawniającego jednak pracodawcy do zerwania umowy bez wypowiedzenia, a robotnik także jeszcze osobiście korzystał w chwili śmierci z mieszkania (O. z 22. 2. 1927, Rw. 2543/26).

Ochrona drobnych dzierżawców rolnych.

Grunty, położone w najbliższym sąsiedztwie zwarto zabudowanej części miasta i objęte planem regulacyjnym miasta jako tereny budowlane, nie podlegają ustawie o ochronie drobnych dzierżawców (O. z 3. 2. 1927, Rw. 1727/26).

Właściciel nie może domagać się w myśl art. 7 lit. a ustawy z 31. 7. 1924 poz, 741 DURP. rozwiązania umowy dzierżawnej, jeżeli w czasie zapadłości czynszu służyła dzierżawcy wobec właściciela pretensją wzajemna wymagalna i nadająca się do potrącenia w kwocie równej czynszowi lub wyższej, chociażby dzierżawca przed ustawowym terminem zapłaty, nie złożył oświadczenia, że korzysta z prawa potrącenia w myśl § 1438 uc. (O. z 15. 3. 1927, Rw. 1671/26).

Prawo międzydzielnicowe i międzynarodowe.

1. Zobowiązanie się umowne właściciela nieruchomości, położonej w b. Królestwie, do sprzedaży tej nieruchomości jest ważne, jeżeli zaciągając je, poddał się prawu obowiązującemu w b. zaborze austriackim (O. z 15. 3. 1927, Rw. 1679/26).

2. Wyroki sądów duchownych dla spraw małżeńskich w b. Królestwie W przedmiocie spraw majątkowych małżonków i ich dzieci, tudzież układy pojednawcze, zawarte w tej materii przed temi sądami, nie stanowią tytułu egzekucyjnego (O. z 16. 2. 1927, Rw. 1084/26).

3. Wprowadzenie nadzoru sądowego w myśl rozporządzenia Gen. Gub. Warszawskiego z 21 marca 1915 Nr. 12, poz. 13, nad spółką akcyjną, mającą swą siedzibę w Warszawie, nie stanowi przeszkody do zaskarżenia wierzytelności przeciw tejsze spółce do rąk któregośkolwiek z oddziałów (O. z 23. 3. 1927, Rw. 78/27).

4. Zagraniczna spółka akcyjna, dopuszczona do działalności w kraju bez ograniczeń terytorjalnych, nie potrzebuje na utworzenie oddziałów w kraju szczególnych pozwoleń Rządu (O. z 15. 3. 1927, Rw. 163/27).

Zwalczanie czynności prawnych.

Rozp. z 10 grudnia 1914 Nr. 337 Dpp. § 2. Przedmiotem zwalczania mogą być tylko czynności prawne dłużnika, nie zaś czynności prawne osób innych, zdziałane bez współdziałania dłużnika, chociażby one dopiero nadawały skuteczność dawniej zdziałanym czynnościom prawnym dłużnika (O. z 30. 3. 1927, Rw. 2155/26).

Postępowanie sądowe.

§ 49 L. 6 nor. jur. Spór o wynagrodzenie za usługi świadczone bezpłatnie w gospodarstwie na podstawie przyrzeczenia, że gospodarz ustanowi pracującego swym dziedzicem, nie jest sporem z najmu usług (O. z 30. 3. 1927, R. 1032/26).

§ 87 nor. jur. i § 12 ust. ost. ord. ubezp. Sąd oddziału towarzystwa ubezpieczeniowego nie jest z mocy § 12 ust. ost. ord. ubezp. miejscowo właściwy do rozpoznawania skargi przeciw towarzystwu ubezpieczeniowemu z umowy, w której zawarciu pośredniczył, jeżeli umowa ostatecznie dopiero przez centralę została zawarta; — jednak miejscowa właściwość tego sądu może być oparta na przepisie § 87 ust. 2 nor. jur. (O. plenarne z 1 kwietnia 1927, R. 571/26).

§ 104 nor. jur. Niema pisemnej umowy o miejscową właściwość sądu, jeżeli biorący ubezpieczenie podpisał tylko wniosek o ubezpieczenie go, zawierający wprawdzie odwołanie do warunków ubezpieczeniowych, w której znajduje się także klauzula prorogacyjna, nie podpisał atoli samych warunków ubezpieczeniowych z tą klauzulą ani polisy (O. plenarne z 1. kwietnia 1927, R. 571/26).

§ 22 pc. Jako poprzednika można wymienić także jednego z współpozwanym (O. z 15. 3. 1927, R. 88/27).

§ 225 pc. Ferje sądowe nie mają wpływu na rozpoczęcie się i upływ terminu do wniesienia rewizji, jeżeli w pierwszej instancji zapadł wyrok zaoczny (O. z 15. 2. 1927, Rw. 2369/26).

§ 261 pc. Przepis § 261 ust. 6 pc. wyłącza rekurs tylko przeciw przekazaniu sprawy do innego sądu, nie zaś przeciw uchwale sądowej o swej właściwości (O. z 30. 7. 1926, R. 540/26).

§ 408 pc. Stronie, która przez pieniacze prowadzenie sporu ze strony przeciwnika poniosła szkodę wskutek zwłoki w zapłacie i spadku kursu złotego, należy się w myśl § 408 pc. odszkodowanie, ale tylko o tyle, o ile odsetki zwłoki, należące się jej w myśl § 1333 uc., nie pokryły tej szkody (O. z 15. 2. 1927, R. 1086/26).

§ 411 pc. Wyrok zaoczny, wydany w sporze poprzednim między temi samemi stronami o ten sam przedmiot sporu, nie nadaje się jako zarzut rzeczy osądzonej, w nowym sporze, wytoczonym przez dawnego pozwanego dawnemu powodowi o ten sam przedmiot, jeżeli nową skargę oparto na innym tytule niż w sporze poprzednim. Natomiast wyrok zaoczny nada się jako zarzut rzeczy osądzonej w tym wypadku, jeżeli w wy-

roku tym mieszczą się fakty i twierdzenia, które odpierają tytuł obecnego powoda do tej samej rzeczy (O. z 16. 2. 1927, R. 1091/26).

§ 459 pc. W uchwałach końcowych w sprawach o naruszenie posiadania mieści się tylko wyrzeczenie, przedstawienie stanu sprawy i uzasadnienie uchwały, które w granicach objętych aktami sądu pierwszego mogą być w całości zwalczane rekursem (O. plenarne z 1 marca 1927, Bc. 2/27).

§ 502 pc. Pozwanemu nie służy prawo rewizji przeciw wyrokowi, którym sąd odwoławczy obowiązek pozwanego do zapłaty kwoty, nie przenoszącej 1000 zł. częściowo ograniczył (O. z 23. 3. 1927, Rw. 2096/26, przeciwne orzeczenie z 30. czerwca 1926, Rw. 69/26).

§ 529 pc. Skargą o nieważność nie można zaskarżać uchwał wydanych w postępowaniu egzekucyjnym (O. z 27. 4. 1926, Rw. 769/26 ogłoszone w orzecznictwie Sądów polskich VI i 67).

§ 530 L. 7 pc. Niedopuszczalne jest wznowienie, jeżeli skarżący o nie miał już w toku sporu głównego wiadomość o srodku dowodowym, którego dopuszczenia domaga się skargą o wznowienie, opierając ją na tem, że w sporze głównym nie wiedział, iż środek ten może mieć znaczenie dla wyniku sporu (O. z 15. 3. 1927, R. 16/27).

§ 575 pc. W sporach o zwrot przedmiotu najmu lub podnajmu z powodu twierdzonego zgaśnięcia stosunku umownego obowiązują przepisy o skróconych (8-dniowych) terminach do wnoszenia środków prawnych (O. z 22. 2. 1927, Rw. 2536/26).

§ 89 ustawy o org. sądowej. Nadanie pisma do sądu na pocztę w siedzibie sądu wystarcza do zachowania terminu, choćby ono odbyło się w ostatni dzień tego terminu po zamknięciu sądowego biura podawczego (O. z 30. 3. 1927, R. 1051/26).

§ 1 L. 13 ord. egz. Wykazy zaległości, sporządzone przez powiatowe kasy chorych a potwierdzone co do swej wykonalności przez starostwo, stanowią tytuł egzekucyjny dla egzekucji sądowej (O. z 9. 2. 1927, R. 1024/26).

Ordynacja układowa.

Zapłata lub zabezpieczenie zaległości podatkowych jest przesłanką zatwierdzenia układu dłużnika z wierzycielami (O. plenarne z 27 listopada 1926, R. 940/26).

Prawo wekslowe.

1. Biorący weksel, podpisany in bianco bez wypełnienia sumy wekslowej, może wypełnić go na sumę dolarową, jeżeli osoba podpisująca weksel upoważniła odbiorcę do wypełnienia wekslu w ten sposób, by odbiorca nie poniósł żadnej straty z powodu spadku waluty (O. z 15. 3. 1927, Rw. 2627/26).

2. Art. 43 dawnej austriackiej ordynacji wekslowej, nakazujący wniesienie protestu w razie niezapłaty wekslu domicylowanego pod utratą roszczenia wekslowego co do przyjmcy i innych osób zobowiązanych wekslowo — jako przepis ustawy specjalnej — musi być ściśle przestrzegany; nie dopuszczalne jest zatem pominięcie protestu, choćby w tych wypadkach, gdy protest wobec przyjmcy byłby tylko prostą formalnością, a w szczególności tam, gdzie domicyljął jest zarazem właścicielem (remitentem) wekslu, a w czasie płatności wekslu i przed upływem terminu do protestu był w posiadaniu wekslu lub wcale nie puścił go w obieg (O. plenarne z 1 marca 1927, Rw. 1606/26).

Dr. Włodzimierz D b a ł o w s k i,
Sędzia Sądu Najwyższego.

Orzecznictwo cywilne Sądu Najwyższego (b. zabór pruski)

Kodeks cywilny.

§ 134. Nieważność kontraktu kupna-sprzedaży nieruchomości, w którym wbrew przepisom ustawy z dnia 20. 11. 1919 o walucie w obrębie b. dzielnicy pruskiej (Dz. U. poz. 492) strony oznaczyły cenę w walucie niemieckiej, nie zależy od tego, czy jedna lub druga strona lub obie wiedziały o powyższym zakazie (26. 11. 26. 168/26).

§ 242. Wobec zapewnienia dłużnika, że niemożność wpłacenia ceny kupna do godziny 18. należy przypisać przypadkowi i że około godziny 20. będzie w posiadaniu potrzebnej gotówki, wierzyciel powinien według zasad uczciwości i zaufania w obrocie zgodzić się na tę zwłokę. (4. 3. 27. 341/26).

§ 308. Zaciągnięcie zobowiązania w walucie zagranicznej wbrew przepisom art. 6. ustawy z dnia 17. grudnia 1921 (Dz. U. poz. 741) nie powoduje nieważności umowy, jeśli umowę zawarto na wypadek, że świadczenie stanie się prawnie możliwe. (1. 10. 26. 154/26).

§ 313. Oznaczenie w kontrakcie ceny kupna nieruchomości w markach polskich, podczas gdy w rzeczywistości umówiono się na franki francuskie, czyni umowę nieważną. (11. 10. 26. 154/26).

§ 325.1. Częściowe wypełnienie umowy dwustronnej przez dłużnika nie przedstawia dla wierzyciela żadnej korzyści, jeśli z częściowego świadczenia dłużnika wierzyciel nie może odnieść korzyści nawet wówczas, gdyby je okupił również częściowym tylko świadczeniem ze swej strony. (26. 11. 26. 142/26).

2. Przy umowach dwustronnych nie może być mowy o częściowym wypełnieniu umowy, jeśli świadczenia obu stron są niepodzielne i jeśli nie da się pomyśleć częściowe, co do ilości odpowiadające sobie ściśle świadczenie obu stron. (4. 2. 27. 271/26).

§ 361. Odstąpienie sprzedającego od kontraktu z ściśle oznaczonym terminem zapłaty ceny kupna sprzeciwia się zasadom uczciwości i zaufania w obrocie, jeśli kilkudniowa zwłoka kupującego dotyczyła tylko bardzo nieznacznej części reszty ceny kupna. (17. 12. 26. 231/26).

§ 454. Przez udzielenie kupującemu pełnomocnictwa do przewłaszczenia gruntu sobie samemu, sprzedający nie wypełnił jeszcze umowy. (13. 2. 26. 138/25. — 3. 12. 26. 218/26).

§ 611. Kto zobowiązał się do świadczenia usług, może tylko wśród okoliczności wyjątkowych domagać się od strony drugiej, by z usług tych korzystała. (26. 11. 26. 234/25).

§ 817. Niedopuszczalnością żądania zwrotu świadczenia można się zasłonić tylko wobec skargi, opartej na niesłusznym wzbogaceniu a nie wobec skargi o odszkodowaniu z powodu czynu niedozwolonego, choćby wskutek przedawnienia rozmiary odszkodowania należało ograniczać do zwrotu świadczenia według przepisów o wydaniu niesłusznego wzbogacenia. (26. 11. 26. 168/26).

§ 818. Zobowiązanie wydania żyta przemienia się w zobowiązanie wynagrodzenia wartości, jeśli żyto zużyto na zasiew. (18. 3. 27. 339/26).

§ 826. Świadomość odbierającego przewłaszczenie o istnieniu praw obligatoryjnych innej osoby do żądania przewłaszczenia tej samej realności jest samo w sobie bez znaczenia prawnego. Dopiero ustalenie, że zawarcie kontraktu, na podstawie którego przewłaszczenie nastąpiło, sprzeciwia się zasadom uczciwego postępowania, że wpływa ono n. p. z za-

miaru szkodzenia drugiemu przez udaremnienie mu możliwości praktycznego zrealizowania jego praw obligatoryjnych, zwłaszcza drogą zmywy między powtórnie sprzedającym i kupującym, mogłoby prowadzić do skutecznego oparcia skargi na zasadach §§ 826, 249 k. c. (12. 6. 26. 164/25).

§ 839. 1. Państwo odpowiada za szkodę, wyrządzoną na obszarze b. dzielnicy pruskiej przez rozmyślne lub z niedbalstwa wpływające naruszenie obowiązków urzędowych urzędnika państwowego (funkcjonariusza policji).

2. Przy ocenie pytania, kiedy urzędnik jest w urzędowaniu, należy się oprzeć na przepisach prawnych, stanowiących podstawę danej czynności urzędowej, posługując się przytem, w razie potrzeby, ogólnymi zasadami wykładni. W braku przepisów prawnych rozstrzyga naturalny pogląd na sprawę.

3. O ile noszenie broni wypełniało w danym przypadku istotę czynności urzędowej, ciążyący na każdym obywatelu obowiązek odpowiedniego obchodzenia się z bronią, jest także obowiązkiem urzędowym urzędnika.

4. Odpowiedzialność państwa zachodzi także wówczas, jeśli szkodę wskutek wadliwego urzędowania ponosi osoba, względem której nie przedsiębiorano żadnej czynności urzędowej. (16. 6. 26. 68/26).

§§ 861. 868. Środki ochronne, określone w § 861 k. c. przysługują posiadaczowi bezpośredniemu także w stosunku do posiadacza pośredniego. (4. 2. 27. 286/26).

§ 1568. Czy od małżonka można wymagać wytrwania w małżeństwie, zależy od zbadania i oceny całokształtu zachowania się obu małżonków. (28. 1. 27. 259/26).

§ 1573. Przewinienia dawniejsze, które nie mogą stanowić samodzielnej przyczyny rozwodu, nie mają znaczenia równorzędnego z przewinieniami nowymi. Czas, który upłynął od ich popełnienia łącznie z późniejszym zachowaniem się małżonka, może skutki przewinień dawniejszych osłabić lub nawet uchylić. (28. 1. 27. 259/26).

§ 2040. W sporze o wydanie przedmiotu, należącego do spadku, pozwany nie może powoływać się na prawo retencji z powodu roszczenia, które mu służą przeciw jednemu z spadkobierców. (11. 2. 27. 291/26).

Rozporządzenie o przerachowaniu.

§ 1. Mimo obniżenia się kursu złotego w porównaniu z kursem, jaki pieniądz ten posiadał początkowo, brak podstawy

prawnej do uwzględnienia spadku złotego jako przyczyny prowadzącej do waloryzacji złotego. (18. 2. 27. 216/26).

§ 40. Zwłoka w złożeniu ceny licytacyjnej do depozytu sądowego zobowiązuje nabywcę do wyrównania straty dewaluacyjnej. (2. 10. 26. 69/26).

§ 48. Przerachowania przekazanej części niezapłaconej ceny licytacyjnej można dochodzić przeciw nabywcy w drodze procesu, mimo, że wierzyciel posiada tytuł wykonalny w postaci wykonanego wypisu uchwały o przybicciu targu. (2. 10. 26. 69/25).

Ustawa o postępowaniu cywilnem.

§ 81. Pełnomocnictwo procesowe nie upoważnia adwokata do przyjęcia sumy, w sporze poszukiwanej. (29. 10. 26. 134/26).

§ 233. Załatwienie wniosku o prawo ubogich dla instancji rewizyjnej po upływie okresu do wniesienia skargi rewizyjnej nie uzasadnia wniosku o przywrócenie zaniedbanego okresu do wniesienia rewizji, jeśli podanie o prawo ubogich złożono w Sądzie dopiero w ostatnim dniu tego okresu. (11. 3. 27. 383/26).

§ 286. Sąd nie ma obowiązku omawiać szczegółowo wszystkich, a więc i tych okoliczności, które uważa słusznie za niemające dla sprawy znaczenia. (4. 3. 27. 323/26).

§ 304. 1. Zarzut winy podzielonej należy rozpatrzyć już przy wydaniu wyroku pośredniego co do zasady roszczenia.

2. Wyrok pośredni, orzekający o zasadzie roszczenia, nie może zawierać orzeczenia o kosztach. (29. 10. 26. 134/26).

3. Wyrok pośredni nie może być wydany w sporze o oddanie nieruchomości i przewłaszczenia. (14. 1. 27. 255/26).

§ 313. Określenie strony pod względem formalnym jest nie tylko przedewszystkiem rzeczą stron lecz spoczywa także na barkach sądu, gdyż wyroki nie powinny dawać powodu do wątpliwości na temat, kto jest uprawniony i zobowiązany z wyroku. (20. 11. 26. 358/26).

§ 325. Wyrok, zasądający pozwanego na przewłaszczenie powodowi sprzedanej nieruchomości, nie jest skuteczny przeciw nabywcy, który tymczasem na zasadzie innej umowy obligatoryjnej otrzymał od pozwanego przewłaszczenie tej samej nieruchomości. (12. 6. 26. 164/25).

§ 519. Wnioski odwoławcze nie wymagają pewnej określonej formy z zewnętrznem wyodrębnieniem powodów odwołania; wystarczają oświadczenia strony co do rozmiarów

zestawienia i żądanych zmian, które z dostateczną jasnością wyrażają żądanie strony apelującej. Sąd odwoławczy może się przytem posługiwać wykładnią oświadczeń, zawartych w uzasadnieniu odwołania. (6. 3. 24. 219/25. — 25. 9. 26. 155/26).

§ 719. Po ogłoszeniu wyroku, uchylającego tymczasowo wykonalny wyrok Sądu odwoławczego, wniosek o zarządzenie tymczasowego wstrzymania egzekucji nie może być uwzględniony. (24. 2. 27. 354/26).

Ustawa o ustroju sądownictwa.

§ 13. Ustawa z dnia 24. maja 1861 o rozszerzeniu drogi prawnej (Zb. ustaw prusk. str. 241) obowiązuje na obszarze b. zaboru pruskiego w przypadkach gdy polskie ustawy co do dopuszczalności drogi sądowej dla dochodzenia roszczeń, majątkowych, wypływających z stosunku służbowego, nic nie postanawiają. (14. 2. 27. 79/26. — 14. 2. 27. 110/26).

Dekret o ustroju Sądu Najwyższego.

Art. 3. lit. b. dekretu nie uzasadnia służącego stronom jakiegokolwiek środka prawnego. (30. 3. 27. 27/27).

Ustawa z 13. 7. 20. o szkołach akademickich (Dz. U. poz. 494).

Uniwersytet posiada tylko „charakter” osoby prawnej i może w pewnym przypadku występować jako samoistny podmiot prawny, w innym jako część składowa państwa (statio fisci), zależnie od materialno-prawnej istoty danego stosunku prawnego. (20. 11. 26. 358/24).

Ustawa z dnia 17. lutego 1922. o państwowej służbie cywilnej (Dz. U. poz. 164).

1. Brak podpisu Ministra b. dzielnicy pruskiej pod powyższą ustawą nie pozbawia jej mocy obowiązującej w b. dzielnicy pruskiej.

2. Sędziowie wojewódzkich sądów administracyjnych nie są wyjęci z pod przepisów ustawy o państwowej służbie cywilnej. (2. 3. 27. 240/26).

Wojciech Trampler,
Sędzia Sądu Najwyższego.

Orzecznictwo

Najwyż. Trybunału Administracyjnego

I. Postępowanie przed Najw. Trybunałem Administracyjnym.

75. a) Niedopuszczalne jest uzupełnienie wniesionej już skargi podpisem adwokata przez wyznaczenie w tym celu zastępcy z urzędu na mocy art. 20 ustawy o N. T. A.

b) Dopuszczalne jest wyznaczenie zastępcy z urzędu na mocy art. 20 ustawy o N. T. A. celem wniesienia skargi, zaopatrzonej podpisem adwokata. (16. 10. 1926 r. L. Rej. 2625/26).

76. Strona, której władza administracyjna udzieliła wprawdzie wstrzymania wykonania zaskarżonego orzeczenia, lecz decyzję tę zaopatrzyła warunkami, zdaniem danej strony nielegalnymi, ma prawo przeciw owemu dodaniu warunków wnieść skargę do Trybunału, a nie ma prawa odwoływać się z tego powodu do innej władzy administracyjnej jako wyższej instancji. (17. 9. 1926 r. L. Rej. 3158/25).

77. Zwolnienie od opłat w myśl art. 20 ustawy o Najwyższym Trybunale Administracyjnym na zasadzie ubóstwa może mieć zastosowanie tylko do osób fizycznych. (13. 1. 1927 r. L. Rej. 5045/25).

78. Nie należą do właściwości Najwyższego Trybunału Administracyjnego skargi na decyzje władz ziemskich, korzystających z prawa odkupu na rzecz Państwa osad rentowych, jeżeli to prawo Państwa mieści się w postanowieniach ustawy o sprzedaży osady rentowej. (29. 11. 1926 r. L. Rej. 316/25).

II. Postępowanie przed władzami administracyjnymi.

79. Wniosek o przywrócenie terminu do wniesienia skargi po myśli § 112 pruskiej ustawy o ogólnym zarządzie kraju z 30. 7. 1883 (Zb. praw str. 195) winien być postawiony w Sądzie I instancji. (12. 11. 1926 r. L. Rej. 1802/26).

80. Zarządzenie wewnętrzne, skierowane przez władzę wyższą do władzy niższej nie powoduje samo przez się żąd-

nych skutków prawnych dla osób interesowanych; skutki te powstać mogą dopiero z chwilą zakomunikowania danego zarządzenia stronie. (9. 12. 1926 r. L. Rej. 917/24).

III. Sprawy urzędnicze.

81. Ustawodawstwo polskie zrównało prokuratorów z sędziami tylko pod względem uposażenia, nie nadało im natomiast prerogatyw sędziowskich, w szczególności prerogatywy nieusuwalności. (16. 6. 1926 r. L. Rej. 1931/25).

82. Z przepisu ostatniego ustępu art. 8 ustawy o państwowej służbie cywilnej głoszącego, że osoby zasądzone za przestępstwa z chęci zysku popełnione nie mogą być wogóle przyjmowane do służby państwowej, nie wynika, by także osoby pozostające już w służbie państwowej w razie zasądzenia za wspomniane przestępstwa tracić miały, z mocy tego przepisu, zdolność do piastowania nadal publicznego urzędu, wobec czego nie jest uzasadnione, dokonane na obszarze b. zaboru austriackiego, na podstawie art. 71 cytowanej ustawy w związku z art. 8 tej ustawy oraz § 6 ustawy z dnia 15 listopada 1867 r. Nr. 131 Dz. U. austr., wydalenie ze służby bez postępowania dyscyplinarnego urzędnika zasądzonego za przekroczenie z chęci zysku popełnione. (22. 6. 1926 r. L. Rej. 1420/24).

83. W wypadkach awansów funkcjonariuszów państwowych i wojskowych zawodowych, uzasadniających zastosowanie przepisu, objętego końcowym zdaniem art. 7 ustawy z dnia 9 października 1923 poz. 924 Dz. U. — o uposażeniu funkcjonariuszów państwowych i wojska, jako czas spędzony w ostatnio zajmowanym szczeblu grupy niższej, uwzględniony może być tylko czas faktycznie w tym szczeblu spędzony i w myśl art. 6 tej ustawy policzalny, przyczem, z uwagi na wymieniony ostatnio przepis, z obliczonego w ten sposób czasu strącać należy niepełne półrocza. (9. 11. 1926 r. L. Rej. 1765/25).

84. Przepisy art. 98 i 99 ustawy z dn. 9 października 1923 poz. 924 o uposażeniu funkcjonariuszów państwowych i wojska nadają pozostającym w służbie w dniu wejścia w życie tej ustawy funkcjonariuszom państwowym i wojskowym zawodowym, prawo do stosownego oznaczenia, w myśl zamieszczonych w przepisach tych zasad, grupy i szczebla uposażenia tylko wedle stanu, który co do każdego z nich miał miejsce we wspomnianym dniu. (5. 11. 1926 r. L. Rej. 3403/25).

85. Przepisy ustawy z dnia 13 lipca 1920 poz. 434 Dz. U. o uposażeniu nauczycieli publicznych szkół powszechnych nie

upoważniały władz szkolnych do odmowy wypłaty uposażenia nauczycielowi publicznej szkoły powszechnej za czas, przez który, pozostając zresztą bez przerwy w stosunku służbowym, nie pełnił on obowiązków służbowych i dyscyplinarnie został za to zasądzony. (12. 11. 1926 r. L. Rej. 2180/25).

86. Dyscyplinarna kara odliczenia lat służby, przewidziana punktem 2 artykułu 77 ustawy z 17. 2. 1922 poz. 164 Dz. U., polega na tem, że orzeczony okres odliczenia lat, jednorazowo odlicza się od liczby lat już przez ukaranego przesłużonych. (18. 1. 1927 r. L. Rej. 1965/26).

87. O prawie oficera zawodowego korpusu sądowego względnie korpusu generałów do dodatku specjalnego do uposażenia, ustanowionego uchwałą Rady Ministrów z dnia 11 marca 1925 (niepublikowaną), decyduje okoliczność, jakie z mocy zlecenia właściwej władzy spełniał on w danym okresie czasu funkcje służbowe, a nie jakie zajmował stanowisko. (5. 11. 1926 r. L. Rej. 2716/25).

88. Przez wymienioną w § 2 p. 3 i § 7 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 2 lipca 1924 r. poz. 725 Dz. Ust. o państwowej pomocy lekarskiej dla funkcjonarjuszów państwowych, sędziów i prokuratorów, ich rodzin oraz emerytów, rozporządzenie to rozumie należytości szpitala zarówno za poradę lekarską i utrzymanie chorego, jak też i za odpowiadające p. 2 § 2 tegoż rozporządzenia dostarczanie niezbędnych lekarstw, środków opatrunkowych oraz wykonywanie zabiegów specjalnych, wymienionych w ostatnim ustępie § 6. (11. 1. 1927 r. L. Rej. 3266/25).

89. Czas ochotniczej służby wojskowej w stosunku do podoficerów zawodowych, jak i też i oficerów zawodowych, ma wpływ nie tylko na wysokość uposażenia emerytalnego, lecz również i na uzasadnienie roszczenia o to uposażenie. (10. 11. 1926 r. L. Rej. 155/25).

90. Za dzień rozwiązania stosunku służbowego z państwem rosyjskiem b. funkcjonarjuszów państwowych rosyjskich, pozostawionych z urzędu przez władze rosyjskie na terytorjum b. Królestwa Kongresowego, winien być uważany dzień 30 marca 1917 r. (4. 12. 1926 r. L. Rej. 1175/25).

91. a) Ustawa z dnia 11. 12. 1923 Dz. U. 1924 poz. 46 nie dopuszcza przyznawania uposażenia emerytalnego za poszczególne okresy służby funkcjonarjusza państwowego, spędzone w służbie zaborczej, w służbie wojskowej lub w służbie cywilno-państwowej.

b) Właściwą władzą naczelną w rozumieniu art. 21 ustawy z dnia 11 grudnia 1923 r. jest jedynie ta władza, której ostatnio podlegał służbowo ubiegający się o uposażenie emerytalne. (20. 12. 1926 r. L. Rej. 248/25).

92. Orzeczenie Komisji Dyscyplinarnej o zwolnieniu funkcjonariusza państwowego ze służby ze zmniejszonym procentowo uposażeniem emerytalnym nie może być uważane za orzeczenie, stwierdzające nabycie przez niego praw do uposażenia emerytalnego, które, w myśl art. 27 ustawy emerytalnej z dn. 11 grudnia 1923 r. poz. 46 Dz. Ust. z r. 1924 przyznaje i wymierza wyłącznie upoważniona władza naczelną w porozumieniu z Ministrem Skarbu, względnie upoważniona przez tę władzę władza II instancji w porozumieniu z właściwą izbą skarbową. (29. 12. 1926 r. L. Rej. 2830/25).

93. Za nieszczęśliwy wypadek w rozumieniu art. 9 punkt 2 a ustawy emerytalnej z dnia 11 grudnia 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 6/1924 r. poz. 46) może być uważane tylko nagłe zdarzenie, wywołane przyczyną zewnętrzną, które spowodowało bezpośrednio lub pośrednio obrażenie ciała lub chorobę danego funkcjonariusza. (5. 1. 1927 r. L. Rej. 1194/25).

94. Za służbę w Państwie Polskiem, której pięcioletni okres uprawnia do ewentualnego zastosowania art. 97 ustawy emerytalnej z dnia 11. 12. 1923 r. Dz. Ust. p. 46 z 1924 r., winna być uważana jedynie taka służba, która na podstawie powołanej ustawy emerytalnej podlega zaliczeniu do wysługi emerytalnej. (10. 1. 1927 r. L. Rej. 3784/25).

IV. Sprawy skarbowe.

A. Monopole i cła.

95. Orzeczenia Izby Skarbowej w sprawie przekroczenia z art. 511, 513 i 627 rosyjskiej ustawy akcyzowej, wydane na zasadzie § 5 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 24. 5. 1923 Dz. U. poz. 401 są zaskarżalne do N. T. A. wbrew postanowieniu ostatniego zdania § 6 powołanego rozporządzenia. (18. 11. 1926 r. L. Rej. 926/24).

96. Odszkodowania z art. 60 ustawy z dnia 1 czerwca 1922 r. o monopolu tytoniowym Dz. Ust. poz. 409 w brzmieniu ustawy z dnia 22 lipca 1925 r. Dz. Ust. poz. 569, jako oparte na tytule prywatno-prawnym i podpadające pod orzecznictwo sądów zwyczajnych, wyjęte są w myśl art. 3 p. a ustawy z dnia 3 sierpnia 1922 r. Dz. Ust. poz. 600 z nod orzecznictwa Najwyższego Trybunału Administracyjnego. (16. 6. 1926 r. L. Rej. 2202/26).

94. Przepis art. 79 ustawy o monopolu spirytusowym z 31. 7. 1924 r. poz. 756 Dz. Ust., dotyczący zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych, odnosi się tylko do napojów spirytusowych w rozumieniu tej ustawy. (23. 9. 1926 r. L. Rej. 1072/25).

98. Z dn. 4. 10. 1924, tj. z dniem wejścia w życie przepisów części II ustawy o monoplu spirytusowym z dn. 31. 7. 1924 poz. 756 Dz. U. przepis § 114 pruskiej ustawy o własności z 1. 8. 1883 uległ o tyle zmianie, iż wydziały powiatowe i magistraty miast, powołane w b. dzielnicy pruskiej do udzielania koncesji gospodnio-szynkarskich, przestały być właścicielami do udzielania zezwoleń na sprzedaż i wyszynk napojów spirytusowych, podpadających pod przepisy ustawy z 31. 7. 1924 poz. 756 Dz. U. (23. 9. 1926 r. L. Rej. 1072/25).

99. Paragraf 32 ustęp 5 rozporządzenia Ministra Skarbu z dnia 13 grudnia 1920 o postępowaniu celnem dz. ust. z roku 1921 poz. 64 z mocy art. 6 ustawy z dnia 31 lipca 1924 r. w przedmiocie uregulowania stosunków celnych Dz. Ust. poz. 777 nie nabrał mocy prawnej ze skutkiem zmieniającym oddzielne przepisy dzielnicowych ustaw o postępowaniu celnem. (8. 2. 1927 r. L. Rej. 641/26).

B. Należytości i opłaty.

100. a) Zgodnie z zasadą, wyrażoną w § 56 ustawy Rzeszy Niemieckiej z dnia 3 czerwca 1906 str. 654 Dz. U. o podatku spadkowym i od darowizn (w brzmieniu art. 47 ustawy z dnia 29 maja 1920 poz. 299 Dz. U.), że na obowiązek uiszczenia podatku od darowizn nie ma wpływu okoliczność, iż darowiznę uczyniono w celu wynagrodzenia, lub ze zleceniem, albo że kontrakt sporządzono w formie kontraktu odpłatnego, za moment decydujący o zakwalifikowaniu kontraktu ze stanowiska skarbowego, jako darowizny, w tych wypadkach, gdzie obie strony zobowiązane są do pewnych świadczeń, uznać należy wynikający z kontraktu fakt wzbogacenia się nabywcy i to wzbogacenia się w tej mierze, iż różnica wartości wzajemnych świadczeń przekracza granicę korzystnego nabycia odpłatnego i wskazuje na animus donandi jednej ze stron kontraktowych.

b) W razie postawienia przez strony obowiązanej do podatku od darowizny na zasadzie cytowanej pod a) ustawy, wniosku o potrącenie z wartości darowizny długów hipotecznych, obciążających przedmiot darowizny, władza skarbowa obowiązana jest na zasadzie § 29 tej ustawy w związku z art. 3 i 17 ustawy z dnia 29 maja 1920 r. poz. 299 Dz. Ust. oraz z art.

20 ustawy z dnia 24 marca 1923 poz. 296 Dz. Ust., jako też z §§ 5 i 67 rozporządzenia Ministra Skarbu z dnia 25 sierpnia 1923 poz. 796 Dz. Ust, wniosek taki poddać merytorycznemu rozpoznaniu, chociażby długi te nie były wzajemnem świadczeniem nabywcy. (4. 2. 1927 r. L. Rej. 1070/25).

101. Jeżeli strona, zobowiązana na obszarze b. zaboru austriackiego do ponoszenia należitości przenośnej, twierdzi, że cena kupna przewyższa wartość rzeczywistą przedmiotu nabycia, jednak jako motyw zapłacenia tej wyższej ceny przytacza okoliczności, z których niewątpliwie wynika, że odnośna cena jest ceną szczególnego interesu, a nie szczególnego upodobania, to władza skarbowa — wobec przepisów § 50 ustawy należitościowej z dnia 9 lutego 1850 Nr. 50 Dz. U. P. i § 6 rozporządzenia cesarskiego z dnia 19 marca 1853 Nr. 53 Dz. U. P. — oprzeć może wymiar należitości tylko na kontraktowej cenie kupna i nie ma powodu do wyczekiwania na wynik sądowego oszacowania. (15. 2. 1927 r. L. Rej. 3602/25).

102. a) Na podstawie przepisu ustawy z dnia 6 grudnia 1923 r. Dz. Ust. poz. 1044 i rozporządzenia Ministra Skarbu z dnia 18 grudnia 1923 poz. 1115 Dz. Ust. momentem dla waloryzacji podatków i opłat skarbowych jest moment, w którym ustawowo zaistniał obowiązek uiszczenia opłaty.

b) Obowiązek uiszczenia opłaty aljenacyjnej na zasadzie przepisów ustawy z dnia 26 września 1922 r. poz. 807 Dz. Ust. powstaje już w dniu zawarcia transakcji kupna i sprzedaży. (26. 11. 1926 r. L. Rej. 1102/26).

C. Podatki.

103. Jeśli płatnik w odwołaniu przeciw wymiarowi podatku dochodowego, dokonанemu zgodnie z zeznaniem, prostuje dane cyfrowe zeznania, wyjaśniając przyczyny omyłki, winna władza orzekająca zarzut ten rozpoznać. (23. 11. 1926 r. L. Rej. 2075/25).

104. a) Art. 68 ustawy o państwowym podatku dochodowym, Dz. U. poz. 607 z 1923 r., nie przewiduje rygorów formalnych dla stylizacji protestu Przewodniczącego Komisji szacunkowej.

b) Wezwanie do wyjaśnienia wątpliwości, zachodzących co do dokładności i prawdziwości zeznania dochodu (art. 57 ustawy Dz. U. poz. 607/1923 r.) nie powoduje zaocności z art. 62, jeżeli władza swoich wątpliwości nie skonkretyzowała w sposób, umożliwiający rzeczowe wyjaśnienia. (21.10.1926 r. L. Rej. 1431/25).

105. Rygor z art. 62 ustawy ustęp 2 ustawy o państwowym podatku dochodowym (Dz. U. poz. 607 z 1923 r.) może być stosowany tylko co do źródeł dochodu, odnośnie których przedstawiono płatnikowi wątpliwości w myśl art. 57 powołanej ustawy. (30. 11. 1926 r. L. Rej. 1939/25).

106. Cena kupna za drzewostan, sprzedany do całkowitego wyrębu w pień w przeciągu lat 54, płatna w ratach w okresie trzech lat, stanowi w myśl art. 3, 6 i 15 ustęp 3 ustawy o państwowym podatku dochodowym (Dz. Ust. poz. 607 z 1926 r. dochód, podlegający podatkowi dochodowemu na rok podatkowy, następujący po pobraniu odnośnej raty. (11. 1. 1927 r. L. Rej. 2449/25).

107. Żądanie rekurenta o wezwanie go po myśli art. 67 ustępu 3 ustawy o państw. podatku dochodowym Dz. U. poz. 607 z 1923 r. na posiedzenie komisji odwoławczej, winno być postawione w terminie przepisany dla wniesienia odwołania. (9. 12. 1926 r. L. Rej. 2360/25).

108. Jeżeli płatnik, nie wnosząc zeznania w myśl art. 49 ustęp 1 art. 51 ustawy o podatku dochodowym, ogranicza się do oświadczenia, iż dochodu podlegającego podatkowi nie osiągnął, natenczas władza podatkowa może do niego stosować art. 62 ustęp 2 powołanej ustawy dopiero po prawidłowym ustaleniu jego obowiązku podatkowego. (11. 1. 1927 r. L. Rej. 2909/25).

109. Jeżeli do podstaw wymiaru włączono źródło dochodu, nieobjęte zeznaniem bez przedstawienia płatnikowi wątpliwości (art. 57 i 62 ustawy o państwowym podatku dochodowym, Dz. Ust. poz. 607 z roku 1923), to wadliwość ta jest istotna, choćby nawet płatnik podniósł w odwołaniu zarzuty merytoryczne przeciw odmiennemu ustaleniu dochodu. (25. 1. 1927 r. L. Rej. 1427/24).

110. a) Art. 57 i 62 ustawy o państw. podatku doch. (Dz. U. poz. 607 z 1923 r.) nie nakładają na władze wymiarowe obowiązku udowodnienia płatnikowi niezgodności zeznania z rzeczywistością.

b) Art. 67 ustęp 3 ustawy o państwowym podatku doch. (Dz. U. poz. 607 z 1923 r.) obowiązuje władzę do zawiadomienia rekurenta o dniu posiedzenia Komisji Odwoławczej niezależnie od oceny siły dowodowej zarzutów, podniesionych w odwołaniu. (10. 2. 1927 r. L. Rej. 3583/25).

111. Zewnętrzne oznaki, na których oparła Komisja Odwoławcza ustalenie dochodu w myśl art. 63 ustawy o państwowym podatku dochodowym, winne być w decyzji na odwoła-

nie szczegółowo wymienione (art. 63 zdanie końcowe w związku z art. 72 ustawy, Dz. U. poz. 607 z 1923 r.). (17. 2. 1927 r. L. Rej. 2994/25).

112. Zarzut odwołania co do zasadności wykładnika waloryzacyjnego, stosowanego wskutek ustawy z dnia 6. 12. 1923 Dz. U. poz. 1044, przy przerachowaniu dochodu markowego na franki złote, winien być przez Komisję Odwoławczą rozpatrzony także w wypadku wymiaru podatku dochodowego na zasadzie art. 62 ustawy o państwowym podatku dochodowym Dz. U. poz. 607 z 1923 r. (1. 3. 1927 r. L. Rej. 2364/25).

113. Inżynier-geometra, który zatrudniając pomocników w lokalu dostępnym dla publiczności i zaopatrzonym w wywieszkę (szyld), na zamówienie sporządza plany parcelacyjne i mapy pomiaru gruntów, wykonuje wolne zajęcie zawodowe inżyniera względnie technika, w rozumieniu art. 9 ustawy o państwowym podatku przemysłowym z dnia 14. 5. 1923, Dz. U. poz. 412. (4. 11. 1926 r. L. Rej. 1549/24).

114. Podatek od cukru, pobierany na zasadzie poaustriackiej ustawy z 20 czerwca 1888 austrj. dz. p. p. Nr. 97, należy do grupy podatków od produkcji, obciążających przedsiębiorstwo i należących do jego kosztów handlowych. (8. 1. 1927 r. L. Rej. 2812/26).

115. Przy szacowaniu wysokości obrotu przedsiębiorstwa, obowiązane do uiszczania miesięcznych wpłat podatku (art. 53 p. 6 i 56 ustawy o pod. przem. z d. 14. 5. 1923 r. poz. 412 Dz. Ust.), mogą być przyjmowane za podstawę obliczenia przeciętne ceny sprzedanych towarów, jedynie wedle poszczególnych miesięcy okresu podatkowego, a nie za cały ten okres. (13. 1. 1927 r. L. Rej. 361/25).

116. Decyzja Izby Skarbowej w przedmiocie przeklasowania gruntów w celu rewizji dworskiego głównego podatku gruntowego na zasadzie art. 131 rosyjskiej ustawy o podatkach bezpośrednich (tom V. 1903) nie jest orzeczeniem lub zarządzeniem ostatniej instancji w rozumieniu art. 1 ustawy o Najw. Trybunale Administr. (20. 11. 1926 r. L. Rej. 1298/24).

V. Sprawy agrarne.

117. Nieustalenie okoliczności, czy dany folwark ze względu na istniejące na nim budynki i sposób gospodarowania nim uznać można za zabudowany w rozumieniu art. 2 pkt. b ustawy z 17 grudnia 1920 poz. 17/21 Dz. Ust. i § 4 rozporządzenia Ministra Reform Rolnych z 11 lutego 1924 poz. 180 Dz. Ust. stanowi istotną wadliwość postępowania. (31. 1. 1927 r. L. Rej. 838/25).

118. Trzyletni termin, przewidziany w ust. 2 art. 5 ustawy z 17 grudnia 1920 r. poz. 17/1921 r. Dz. Ust., regulującej materialne prawo stron otrzymania ziemi, jest jednocześnie prekluzyjnym terminem do zgłoszenia wniosku w tym przedmiocie. (10. 2. 1927 r. L. Rej. 2898/25).

119. Dla nadania, w myśl art. 5 ustawy z 17. 12. 1920 r. poz. 17 z r. 1921 Dz. Ust., ziemi właścicielowi przejętego na rzecz Państwa majątku, koniecznym, między innymi, warunkiem jest powrót samego właściciela (lub choćby jednego z jego spadkobierców) do kraju. (7. 3. 1927 r. L. Rej. 3128/25).

120. Okoliczność, iż ustalenie stosunku prawnego, stanowiącego podstawę przeniesienia własności nieruchomości ziemskiej nastąpiło w wyroku sądowym, nie czyni zbędnym zezwolenia władzy, wymaganego w art. 1 rozp. tymcz. Rady Ministrów z 1 września 1919 poz. 428 Dz. Ust. (29. 11. 1926 r. L. Rej. 2345/25).

121. Wydanie orzeczenia w sprawach zezwolenia na przełączenie nieruchomości na zasadzie rozp. niem. Rady Związkowej z 15 marca 1918 Zb. ust. niem. str. 123, bezpośrednio przez Ministra Reform Rolnych z pominięciem przepisanej ustawowo pierwszej instancji, stanowi wadliwość postępowania. (7. 2. 1927 r. L. Rej. 1372/26).

122. a) Podstawę orzeczenia w przedmiocie przymusowego wykupu (art. 10 ust. z 15 lipca 1920 poz. 462 Dz. Ust.) stanowić może stan rzeczy ustalony w opisie majątku, tylko o tyle, o ile z akt lub przedstawionych przez stronę dokumentów nie okazuje się, iż stan ten rzeczy uległ późniejszej zmianie.

b) Dokonanie aktu podziału między współwłaścicielami w częściach niewydzielonych nieruchomości ziemskiej stanowi przeniesienie prawa własności w rozumieniu art. 1 rozp. tymcz. Rady Ministrów z 1 września 1919 poz. 428 Dz. Ust. (27. 1. 1927 r. L. Rej. 1512/23).

123. a) Okoliczność, iż przeniesienie prawa własności posiadłości włościańskiej orzeczono wyrokiem sądowym, nie czyni zbędnym udzielenia zezwolenia na przełączenie na zasadzie przepisu § 1 rozp. ces. z 9 sierpnia 1915 Nr. 234 austrj. Dz. P. P.

b) Możliwość zastosowania przepisu § 7 rozp. ces. z 9 sierpnia 1915 Nr. 234 austrj. Dz. P. P. oceniać należy wedle stosunków, istniejących w chwili zawarcia danej transakcji. (14. 3. 1927 r. L. Rej. 188/25).

124. Do majątków, do których w pierwszym rzędzie zastosowany miał być przepis art. 1 punkt 8 ust. o wykonaniu

reformy rolnej z 15 lipca 1920 poz. 462 Dz. Ust. należą także majątki, oddane w t. zw. administrację poręczającą. (22. 11. 1926 r. L. Rej. 709/25).

125. Okoliczność, że nieruchomości ziemską nabywa niepodzielnie kilka osób nie musi zawsze być uznana za sprzeczną z zasadami reformy rolnej. (2. 12. 1926 r. L. Rej. 1511/24).

126. a) Podstawę orzeczenia w przedmiocie przymusowego wykupu (art. 10 ust. z 15 lipca 1920 poz. 462 Dz. Ust.) stanowić może stan rzeczy ustalony w opisie majątku tylko o tyle, o ile z akt lub przedstawionych przez stronę dokumentów nie okazuje się, iż ten stan rzeczy uległ późniejszej zmianie.

b) Dokonanie aktu podziału między współwłaścicielami w częściach niewydzielonych nieruchomości ziemskiej stanowi przeniesienie prawa własności w rozumieniu art. 1 rozp. tymcz. Rady Min. z 1 września 1919 poz. 428 Dz. Ust. (27. 1. 1927 r. L. Rej. 1512/23).

127. Do wniesienia odwołania na orzeczenie wydane w ramach art. 11 ustawy z 15 lipca 1920 r. poz. 462 Dz. Ust., nie jest legitymowany posiadacz majątku na zasadzie aktu przyrzeczenia kupna sprzedaży, dopóki nie uzyska tytułu własności na mocy wyroku sądowego na zasadzie ustawy z dn. 2 lipca 1924 r. poz. 669 Dz. Ust. (28. 2. 1927 r. L. Rej. 1241/25).

128. Uprawnioną do wniesienia sprzeciwu na orzeczenie likwidacyjne jest osoba, zahipotekowana w tejże chwili za właściciela likwidowanej nieruchomości. (10. 3. 1927 r. L. Rej. 2934/26).

129. Dla zastosowania likwidacji na zasadzie ustawy likw. z 15 lipca 1920 poz. 467 Dz. Ust. decydującą jest okoliczność, kto wpisany był w dniu 10. 1. 1920 w wykazie hipotecznym danej nieruchomości jako jej właściciel. (21. 2. 1927 r. L. Rej. 1595/25).

130. Niezgodne z postanowieniami ustawy z 20 czerwca 1924 poz. 617 Dz. U. jest zastosowanie jej do wypadku, w którym obszar, przenoszący przestrzeń określoną w art. 1 lit. c) tejże ustawy wydzierżawiony był wspólnie kilku osobom, chociażby na poszczególną z tych osób wypadała przestrzeń mniejsza. (3. 1. 1927 r. L. Rej. 3921/25).

VI. Sprawy samorządowe.

131. Postępowanie administracyjne celem sprawdzenia zarzutów przeciw wyborom dokonany na zasadzie gal. ust. gm. z dnia 12 sierpnia 1866 Dz. U. K. Nr. 9 przeprowadza się

z urzędu, skutkiem czego władza może wybrać prowadzące do tego celu środki dowodowe wedle swobodnego uznania. (6. 12. 1926 r. L. Rej. 2091/23).

132. Ogólnikowe, konkretnymi faktami nieoparte zarzuty rzekomych niedokładności w przeprowadzeniu dochodzenia co do zarzutów przeciw ważności wyborów dokonanych na zasadzie gal. ust. gm. z r. 1866 nie mogą być brane w rachubę.

133. Nieutworzenie Komisji reklamacyjnej, przewidzianej w § 16 gal. ord. wyb. gm. z r. 1866 nie stanowi powodu nieważności wyboru, jeśli przeciw listom wyborczym nie wniesiono reklamacji. (6. 12. 1926 r. L. Rej. 2091/23).

134. Zarzuty przeciw formowaniu list wyborczych mogą być wnoszone w myśl § 16 galic. ord. wyb. gm. jedynie do Komisji reklamacyjnej w terminie i w toku instancji w wymienionym §-fie określonym nie mogą zaś być podnoszone w ciągu postępowania, mającego na celu badanie aktu wyborczego z powodu protestu, wniesionego przeciw ważności wyborów. (6. 12. 1926 r. L. Rej. 2091/23).

135. Władza nie jest obowiązana rozpatrywać zarzuty przeciw ważności poszczególnych głosów, oddanych przy akcie wyborczym, dokonanym na zasadzie gal. ust. gm z r. 1866, o ile głosy te nie wywarły decydującego wpływu na wynik wyborów. (6. 12. 1926 r. L. Rej. 2091/23).

136. Dekret o samorządzie miejskim z d. 4. 2. 1919 r. p. 140 Dz. Ust., włączając do liczby miast przedwojenne wsie względnie osady, które przez b. władze okupacyjne zaliczone zostały do rzędu miast w czasie okupacji, usankcjonował tem samem stan prawny tych miejscowości, stworzony przez okupantów, a co zatem idzie i ich granice terytorjalne, uznawane przez okupantów. (6. 12. 1926 r. L. Rej. 122/23).

137. Do orzekania w sprawach naruszenia całości drogi gminnej i przywrócenia jej do pierwotnego stanu w myśl § 23 ust. 5 gal. ustawy drogowej z dnia 10 grudnia 1907 Dz. Ust. kr. Nr. 155, utrzymanego w mocy art. 39 ustawy z dnia 10 grudnia 1920 Dz. U. poz. 32 z r. 1921; powołany jest Wydział Powiatowy, o ile „publiczny” charakter drogi na podstawie dokumentów wzgl. wyniku przeprowadzonych dochodzeń, zostanie stwierdzony. (20. 10. 1926 r. L. Rej. 1191/24).

188. W myśl art. 68 dekretu o samorządzie miejskim poz. 140 Dz. Pr. z r. 1919 i art. 45 dekretu o tymczasowej ordynacji powiatowej poz. 141 Dz. Pr. z r. 1919 radni, względnie grupa radnych, z tytułu swego mandatu, nie są legitymowani

db wniesienia odwołania od decyzji władzy nadzorczej, zawierającej wykonanie uchwały rady miejskiej. (23. 11. 1926 r. L. Rej. 289/26).

139. Przekazanie sprawowania policji miejscowej organom rządowym, nie zwalnia gminy od wynagrodzenia szkody po myśli § 33 ust. gm. z dnia 13 marca 1889 gal. Dz. U, kraj. Nr. 24, jeżeli szkoda ta powstała z powodu zaniedbania przez gminę jej obowiązków, wynikających z postanowień § 23 lit. b i c wspomnianej ustawy gminnej, a zaniedbania te, mimo interwencji policji państwowej nie zostały, zgodnie z przepisami § 32 i § 48 teje ustawy gm. przez reprezentację gminną usunięte. (29. 11. 1926 r. U Rej. 1369/24).

VII. Sprawy górnicze.

140. W kwestji zatwierdzenia projektu robót górniczych, o ile nie doszło do porozumienia między przemysłowcem górniczym a Okręgowym Urzędem Górniczym, względnie o ile strony zainteresowane wniosły protesty, orzeka w myśl art. 536 ros. ustawy górniczej (Tom VII Zbioru Ustaw z 1912 r.) względnie § 21 instrukcji o dozorze nad prywatnym przemysłem górniczym z 1 maja 1892 r. — Wyższy Urząd Górniczy w pierwszej instancji. (4. VI. 1926 r. L. Rej. 2122/25).

141. a) Kolej, przeznaczona do przewozu piasku potrzebnego dla t. zw. podsadzki płynnej, podpada pod pojęcie urządzeń pomocniczych dla bardziej prawidłowej eksploatacji kopalni w rozumieniu art. 526 ros. ustawy górn. (wydanie z 1912 r.).

b) Do zaświadczenia potrzeby zajęcia gruntów w obrębie cudzych nadań dla budowy kolei, przeznaczonej do przewozu piasku, potrzebnego dla t. zw. podsadzki płynnej, powołana jest władza górnicza, z zastrzeżeniem jednak uzyskania od władzy kolejowej zezwolenia na budowę tej kolei. (25. 1. 1927 r. L. Rej. 899/25).

VIII. Sprawy kościelne i szkolne.

142. Osoba fizyczna lub prawna podlegająca na obszarze b. zaboru austriackiego obowiązkowi konkurencji kościelnej na zasadzie przepisów ustawy z dnia 31 grudnia 1894 r. Nr. 7 Dz. U. P. z roku 1895 względnie na zasadzie § 8 p. 2 i 3 galic. ustawy krajowej o konkurencji kościelnej, ma legitymację do wnoszenia przeciw decyzjom władz, nakładającym na nią in-

dywidualny obowiązek konkurencji, środków prawnych, obejmujących zarzuty co do istnienia i wysokości tegoż obowiązku. (14. 12. 1926 r. L. Rej. 1339/25).

143. a) Szkoła prywatna na obszarze b. zaboru austriackiego uzyskać może prawo publiczności tylko wówczas jeżeli pod względem ustroju i organizacji odpowiada ściśle odpowiedniemu typowi szkoły publicznej.

b) Zawodowe szkoły kształcące prywatne z językiem wykładowym ruskim na obszarze województw: Lwowskiego, Tarnopolskiego i Stanisławowskiego nie mogą uzyskać prawa publiczności wobec przepisów ustawy z dnia 31 lipca 1924 r. poz. 766 Dz. Ust., które przewidują tylko szkoły zawodowe z polskim językiem wykładowym lub dwujęzyczne. (14. 12. 1926 r. L. Rej. 2706/25).

IX. Sprawy przemysłowe.

144. Na obszarze b. zaboru austriackiego w wypadkach, gdy zakład przemysłowy połączony jest z przedsiębiorstwem używania wody, brak pozwolenia władzy wodnej nie uzasadnia cofnięcia z urzędu konsensu policyjno-przemysłowego. (§§ 29 ust. 2 i 146 ust. 4 austr. ustawy przemysłowej i art. 200 ustawy wodnej z 19. 9. 1922 Dz. U. p. 936). (17. 12. 1926 r. L. Rej. 1734/24).

145. Ostateczne zamknięcie pracowni cukierniczej należy na obszarze b. zaboru rosyjskiego w myśl art. 37 i 38 kod. karn. do kompetencji władz sądowych. (3. 1. 1927 r. L. Rej. 532/24).

X. Sprawy lasowe.

146. Udzielenie pozwolenia na zamianę ziemi z pod lasu nieochronnego na inny sposób jej użytkowania, o ile zachodzą warunki, przewidziane w punktach 1—10 art. 720 ros. ust. o ochronie lasów, nie jest uzależnione od swobodnego uznania władz, które w razie odmowy winny uzasadnić, że zmniejszenie przestrzeni leśnej może wytworzyć w danej okolicy niebezpieczeństwo nadmiernego wylesienia. (28. 12. 1926 r. L. Rej. 544/26).

Dr. Włodzimierz Orski.
Prezes Najw. Tryb. Adm.

Orzecznictwo

Miesz. Trybunału Rozjem. Polsk.-Niem.

I. Zasady właściwości.

41. W chwili wytoczenia skargi przed M. T. R. jedna ze stron musi posiadać obywatelstwo polskie, druga niemieckie. Trybunał jest więc niewłaściwy do rozpatrywania skargi obywatela wolnego miasta Gdańska (28. 10. 1926 — Rützen c. Państwu Polskiemu).

42. M. T. R. jest właściwy, gdy skarżący jest obywatelem niemieckim w chwili wytoczenia skargi. W szczególności nie potrzebował skarżący posiadać obywatelstwa niemieckiego w chwili uprawomocnienia się Traktatu Wersalskiego i mógł je nabyć później. Obywatel niemiecki, który dnia 10 stycznia 1920 r. był obywatelem polskim i obywatelstwo obecne nabył w r. 1923 przez nadanie, może skarżyć z art. 305 T. W. przed M. T. R. (1. 11. 1926 — Pannwitz c. Państwu Polskiemu).

II. Zasady postępowania.

43. Regulamin procesowy art. 4: Zgoda stron posługiwania się językiem niemieckim w procesie przed M. T. R. wiąże jedynie strony: językiem Trybunału pozostaje język francuski, w którym kierowane są rozprawy, przemawiają Agenci Rządów i redagowany jest wyrok. Agenci Rządu mogą umówić się pomiędzy sobą, że zastąpią język francuski przez niemiecki w memorjałach pisemnych lub w przemowach ustnych. (3. 3. 1926 — G 76/26).

44. Regulamin procesowy art. 63 : Sentencja wyroku uznającego właściwość M. T. R., doręczona Agentowi Rządu półurzędowo i prowizorycznie bez motywów, których M. T. R. nie zreagował na piśmie i wskutek śmierci Prezydenta zreagować nie może, a nie doręczona stronom, nie stwarza z kwestji właściwości sądu rzeczy osądzonej. — M. T. R. w nowym składzie decyzją związany nie jest i może orzec swoją niewłaściwość. (1. 11. 1926 — Tiedemann c. Państwu Polskiemu).

III. Likwidacje w Polsce.

45. a) W stosunku do osób trzecich majątek fundacji „Paulinum” należy do Misji Ewangelickiej Niemieckiej i jest zastępowany przez Komitet Centralny tejże Misji.

b) Zakład wychowawczy Paulinum nie jest zakładem zaopatrzenia (*Versorgungsanstalt*) w myśl postanowień części II tytułu 19 § A2 Pruskiego Ogólnego Prawa Krajowego, majątkowi jego, nie służą przeto prawa majątku kościelnego. (23. 7. 1926 — *Mission Evangélique Allemande c. Państwu Polskiemu*).

46. Traktat Wersalski nie wyklucza z likwidacji majątków niemieckich, przeznaczonych dla celów idealnych, w szczególności dla celów wychowawczych. Wypływa to ze stanowczych oświadczeń zawartych w notach wymienionych z delegacją niemiecką przy zawieraniu pokoju, gdzie Mocarstwa sprzymierzone zastrzegły sobie prawo likwidowania zakładów naukowych i szkolnych niemieckich. (23. 7. 1926 — *Mission Evangélique Allemande c. Państwu Polskiemu*).

47. a) Jeżeli Rząd Polski zlikwidował majątek jako własność obywatela niemieckiego, nie może zarzucać przed M. T. R., że poszkodowany skarżący z tego powodu o odszkodowanie nie jest obywatelem niemieckim, a M. T. R. nie bada obywatelstwa z urzędu. (2. 12. 1925 — *Kunkel c. Państwu Polskiemu*).

b) Zarzut braku obywatelstwa niemieckiego jest dopuszczalny, gdy strony są zgodne, że skarżący jest obywatelem w. miasta Gdańska, a majątek jego został zlikwidowany, ponieważ dnia 10 stycznia 1920 r. należał do obywatela niemieckiego. (28. 10. 1926 — *Rützen c. Państwu Polskiemu*).

48. Rząd Polski nie rości sobie praw do dochodów z majątku niemieckiego poddanego likwidacji w toku postępowania likwidacyjnego i uznaje, że czysty zysk z administracji przymusowej winien być przez zarządcę przymusowego wypłacany właścicielowi aż do zakończenia postępowania. (Oświadczenie Agentu Rządu Polskiego, wyrok z dnia 28. 10. 1926 — *Zimmermann c. Państwu Polskiemu*).

IV. Zarządzenia wojenne niemieckie.

49. Obywatelom polskim należy się odszkodowanie za szkody wyrządzone niemieckimi zarządzeniami wojennymi w mieniu ich, położonem na obszarze Niemiec, jeżeli w czasie wyrządzenia szkody byli obywatelami Państwa, znajdującego

się w wojnie z Niemcami, w szczególności poddanymi rosyjskimi. (1. 12. 1926 — Morgenstern c. Państwu Niemieckiemu).

50. Komisja Reparacyjna nie oznaczyła w myśl § 14 aneksu za art. 298 T. W. waluty oraz kursu zamiany, w jakich nastąpić ma zapłata odszkodowań z art. 297 lit. e T. W. — M. T. R. jest więc władny wybrać swobodnie walutę, w której określi wysokość odszkodowania. (1. 12. 1926 — Morgenstern c. Państwu Niemieckiemu).

V. Umowy.

51. Z okoliczności, że zarządzenia wojenne niemieckie na obszarach okupowanych, a w szczególności rekwizycje, są nieważne z samego prawa, nie wypływa nieważność zapłaty długów osoby rekwizycją dotkniętej z pieniędzy przyznanych jej przez władze niemieckie jako odszkodowanie za przedmioty odebrane. (1. 12. 1926 — Goldfeder c. Dresdener Bank).

52. Kupiec polski indosował na bank niemiecki weksle wystawione i akceptowane przez drugiego kupca polskiego, opiewające na funty szterlingi i płatne w Londynie, jako zastaw udzielonej pożyczki. Weksle zostały przez bank jako wierzyciela zastawnego przedstawione podczas wojny do zapłaty władzom niemieckim wypłacającym odszkodowania za rekwizycje u akceptanta i zostały pokryte w markach niemieckich. Zarzut kupca polskiego, że weksle należało przedstawić do zapłaty w Londynie i pokryć we funtach angielskich, że przeto zostały przez wierzyciela zastawnego nieprawidłowo zrealizowane, jest nieuzasadniony: inkaso w Londynie było podczas wojny niemożliwe i bank niemiecki działał w interesie zastawiającego weksle, przedstawiając je do zapłaty w Niemczech i przyjmując zapłatę w markach niemieckich. Żądanie kupca polskiego zapłaty za weksle we funtach angielskich zostało oddalone. (1. 12. 1926 — Goldfelder c. Dresdener Bank).

53. Obywatel polski oddał w październiku 1918 r. skrzynię na przechowanie w niemieckim Konsulacie w Piotrogrodzie, który na kwicie depozytowym zastrzegł, że nie odpowiada za stratę lub uszkodzenia i pobrał ½% wartości na ubezpieczenie od ognia i kradzieży. Skrzynie zginęły. Państwo niemieckie nie odpowiada wobec wyraźnego zastrzeżenia w kwicie depozytowym obywatelowi polskiemu za stratę, w szczególności również nie odpowiada na podstawie art. 300 lit. d. Traktatu Wersalskiego ani z tytułu ubezpieczenia, gdyż obywatel polski nie mógł wykazać, że skrzynie zginęły przez po-

zar albo przez kradzież. Konfiskata przez władze sowieckie, której również nie wykazano, nie może być uważana za kradzież. (5. 3. 1926 — Pilcicki c. Państwu Niemieckiemu).

54. Akcje zakupione przez bank niemiecki na rachunek obywatela polskiego przed wojną w Paryżu i pozostawione za jego zgodą na nazwisko banku niemieckiego w depozycie w Paryżu, zostały jako własność niemiecka zasekwestrowane przez władze francuskie. Obywatelowi polskiemu nie służy do banku niemieckiego prawo o wydanie akcji albo odszkodowanie, gdyż akcje stały się według umowy rzeczami zamiennymi rodzaju ściśle określonego, który cały zaginął bez winy dłużnika. (8. 3. 1926 — Potok c. Darmstädter und Nationalbank).

55. Waloryzacja salda rachunku bieżącego powstałego przed wojną i prowadzonego na dobro kupca polskiego przez kupca niemieckiego jest nieusprawiedliwiona z uwagi na § 41 rozporządzenia Prezydenta R. P. z dnia 14 maja 1924 r. i § 65 ustawy niemieckiej z dnia 16 lipca 1925 r., które zgodnie wykluczają od waloryzacji roszczenia z rachunków bieżących. (23. 7. 1926 — Tempel c. Deutsch Russische Transport u. Schifffahrtsges. m. b. H.).

Stefan D e m b i ń s k i (Poznań).

B. Inne sprawy sądowe

Projekty ustawodawcze a dziesięciolecie sądownictwa polskiego.

Wielkie dzieło unifikacji prawa cywilnego i karnego oraz ustroju sądownictwa, jak to wynika z enuncjacji, podanych ze sfer Komisji Kodyfikacyjnej, postępuje w szybkim tempie. Przygotowano projekt procedury karnej, zapowiedziano ukończenie procedury cywilnej, wreszcie, ustrój sądownictwa ma być przygotowany w dniach najbliższych. Ten ostatni ma być oparty na projekcie „ustawy o sądach powszechnych”, opracowanym przez Kom. Kod., tudzież na projekcie „ustawy o sędziach i prokuratorach sądów ogólnych”, przygotowanym przez Ministerstwo Sprawiedliwości i przyjętym już w drugim czytaniu przez Sejm, i stanowić będzie całość.

Pośpiech w pracach, zmierzających do unifikacji, godzien jest uznania, jak najszybsza bowiem unifikacja w tej dziedzinie z punktu widzenia państwowego, gospodarczego i społecznego niewątpliwie jest bardzo pożądana.

Wszakże zastrzec należy, aby pewne względy uboczne o znaczeniu podrzędnym, mające być bodźcem do pospiechu, nie odbiły się ujemnie na jakości pracy, która obliczona być musi nie na chwilę obecną, lecz na dłuższe lata.

Jak daje się słyszeć, uchwalenie rzeczonych projektów i nadanie im mocy obowiązującej, wiązane jest z przypadającą rzekomo w roku bieżącym dziesiątą rocznicą wskrzeszenia sądownictwa polskiego. Obchód dziesięciolecia ma być uświetniony wprowadzeniem jednolitego we wszystkich dzielnicach ustroju sądownictwa. Myśl zaiste wspaniała, lecz oparta na błędnym obliczeniu.

Jeżeli przypomnimy sobie fakty i daty z niedawnej przeszłości, przekonamy się, że żywot wskrzeszonego sądownictwa polskiego nie trwa jeszcze dziesięciu lat.

W dniu 1. września 1917 r. otworzone zostały „sądy królewsko-polskie” na terytorjum ówczesnych gen.-gubernatorstw warszawskiego i lubelskiego, pozostających pod władzą gen.-

gubernatorów, mianowanych przez rządy państw centralnych. Władza sądowa, powierzona sądom królewsko-polskim, w istocie była emanacją rządów okupacyjnych, nie pochodziła z woli narodu, lecz była wynikiem dążeń politycznych, podjętych przez państwa okupacyjne we własnym ich interesie. Nie kto inny, lecz gen.-gubernator Beseler, dał sankcję przepisom o urządzeniu sądownictwa z 1917 r. (Dz. rozp. dla jęń.-gubernatorstwa warszawskiego Nr. 84, poz. 351).

Mylą się więc ci, którzy datę 1. września 1917 r. poczytują za moment wskrzeszenia sądownictwa polskiego. Rok 1917 i znaczna część roku 1918 były tylko okresem przygotowawczym, okresem organizacyjnym, który wydał owoce, gdy wybiła godzina rzeczywistego wyzwolenia narodu z jarzma zaborów. Pamiętny dzień 11. listopada 1918 r. przyniósł im klęskę, a narodowi polskiemu wyzwolenie. Wtenczas już nie z łaski zaborców, lecz z woli narodu i w jego imieniu sądy mogły pełnić swoje funkcje. Stan faktyczny usankcjonowany został ustawowo w dniu 29. listopada 1918 r., gdy ukazał się zeszyt 17-ty „Dziennika Praw Państwa Polskiego” (drugi z kolei pod tym tytułem wydany), w którym ogłoszony został dekret z 22 listopada 1918 r. o najwyższej władzy reprezentacyjnej, zaakceptowany następnie uchwałą Sejmu z 20. lutego 1919 r. (Dz. Pr. Nr. 19, poz. 226). Wydaje się więc, że najważniejszą datą, od której należy liczyć przywrócenie sądownictwa polskiego, jest dzień 29. listopada 1918 r., jako dzień ogłoszenia państwowego aktu prawodawczego, pochodzącego od władzy polskiej niezależnej od żadnej władzy obcego państwa. Można mieć pod względem ustalenia ścisłej daty pewne wątpliwości, w każdym jednak razie datą tą nie będzie 1. września 1917 r.

A zatem względ na uroczystość dziesięciolecia na razie nie powinien wywierać szczególnego wpływu na pospieszne ukończenie zamierzonych projektów ustawodawczych. Pozostaje jeszcze dość czasu na gruntowne zbadanie głosów krytycznych, które dały się słyszeć na tle projektów procedury karnej i ustroju sądownictwa. Projekt procedury cywilnej, podobno opracowany już w ostatecznej redakcji, nie był podany do publicznej wiadomości, ogółowi więc prawników jest znany tylko z ogłoszonych drukiem prac przygotowawczych. Należy oczekiwać, iż przedtem, nim się stanie ustawą, czynniki miarodajne nie zaniedbają wysłuchać opinii szerszych sfer prawnych.

W. Miszewski.